

മഹാഭാരതം - 15

മഹാഭാരതം 15

വ്യാസമഹർഷി

അധ്യായം 51 - 75

താളിളക്കം

2020

പേര്: മഹാഭാരതം 15

ഭാഷ: Malayalam

വിഭാഗം: മഹാകാവ്യം

രചന: വ്യാസമഹർഷി

പ്രസാധകർ: താളിളക്കം

ഡിസംബർ 2020

Layout Design: പ്രവീൺ വർമ്മ

Copyleft:

ലാടെക്കിൽ നിർമ്മിച്ചതാണിത്.
ഓൺലൈൻ വായനയ്ക്ക് വേണ്ടി.
ഉബുണ്ടു ഓപ്പറേറ്റിങ്ങ് സിസ്റ്റത്തിലൂടെ.
കുടപ്പാട്: വികിപ്പീഡിയ.

അധ്യായം 51

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ദമയന്തി തു തച് ശ്രുത്വാ വചോ ഹംസസ്യ ഭാരത

തദാ പ്രഭൃതി ന സ്വസ്ഥാ നലം പ്രതി ബഭ്രുവ സാ

2 തതശ് ചിന്താപരാ ദിനാ വിവർണവദനാ കൃശാ

ബഭ്രുവ ദമയന്തി തു നിഃശ്യാസപരമാ തദാ

3 ഊർധ്വദൃഷ്ടീർ ധ്യാനപരാ ബഭ്രുവോന്മത്ത ദർശനാ

ന ശയ്യാസനഭോഗേഷു രതിം വിന്ദതി കർഹി ചിത്

4 ന നക്തം ന ദിവാ ശേതേ ഹാ ഹേതി വദന്തി മുഹൂഃ

താം അസ്വസ്ഥാം തദാകാരാം സഖ്യസ് താ ജജ്ഞൂർ ഇംഗിതൈഃ

5 തതോ വിദർഭപതയേ ദമയന്ത്യാഃ സഖീഗണഃ

ന്യവേദയത ന സ്വസ്ഥാം ദമയന്തിം നരേശ്വര

6 തച് ശ്രുത്വാ നൃപതിർ ഭീമോ ദമയന്തിസഖീഗണാത്

ചിന്തയാം ആസ തത് കാര്യം സ്മഹത് സ്വാം സുതാം പ്രതി

7 സ സമീക്ഷ്യ മഹീപാലഃ സ്വാം സുതാം പ്രാപ്തയൗവനാം

അപശ്യദ് ആത്മനഃ കാര്യം ദമയന്ത്യാഃ സ്വയംവരം

8 സ സംനിപാതയാം ആസ മഹീപാലാൻ വിശാം പതേ

അനുഭൃതാം അയം വിരാഃ സ്വയംവര ഇതി പ്രഭോ

9 ശ്രുത്വാ തു പാർഥിവാഃ സർവേ ദമയന്ത്യാഃ സ്വയംവരം

അഭിജ്ഞുസ് തദാ ഭീമം രാജാനോ ഭീമശാസനാത്

10 ഹസ്ത്യശ്വരഥഘോഷേണ നാദയന്തോ വസുന്ധരാം

വിചിത്രമാല്യാഭരണൈർ ബലൈർ ദൃശ്യൈഃ സ്വലങ്കൃതൈഃ

11 ഏതസ്മിന് ഏവ കാലേ തു പുരാണാവ് ജ്ഞിസത്തമൗ

അടമാനൗ മഹാത്മാനാവ് ഇന്ദ്രലോകം ഇതോ ഗതൗ

12 നാരദഃ പർവതശ് ചൈവ മഹാത്മാനൗ മഹാവ്രതൗ

ദേവരാജസ്യ ഭവനം വിവിശാതേ സുപൂജിതൗ

13 താവ് അർചിത്വാ സഹസ്രാക്ഷസ് തതഃ കശലം അവ്യയം

പപ്രച്ഛാനാമയം ചാപി തയോഃ സർവഗതം വിഭൂഃ

14 നാരദ ഉവാച

ആവയോഃ കശലം ദേവ സർവത്രഗതം ഈശ്വര

ലോകേ ച മഘവൻ കൃത്യേ നൃപാഃ കശലിനോ വിഭോ

15 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

നാരദസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ പപ്രച്ഛ ബലവൃത്രഹാ

ധർമ്മജ്ഞാഃ പൃഥിവീപാലാസ് തൃക്തജീവിതയോധിനഃ
 16 ശസ്ത്രേണ നിധനം കാലേ യേ ഗച്ഛന്ത്യ് അപരാങ്മുഖാഃ
 അയം ലോകോ fക്ഷയസ് തേഷാം യഥൈവ മമ കാമധുക്
 17 ക്വ ന തേ ക്ഷത്രിയാഃ ശൂരാ ന ഹി പശ്യാമി താൻ അഹം
 ആഗച്ഛതോ മഹീപാലാൻ അതിഥിൻ ദധിതാൻ മമ
 18 ഏവം ഉക്തസ് തു ശക്രേണ നാരദഃ പ്രത്യഭാഷത
 ശൃണ മേ ഭഗവൻ യേന ന ദൃശ്യന്തേ മഹീക്ഷിതഃ
 19 വിദർഭരാജദുഹിതാ ദമയന്തിതി വിശ്രുതാ
 രൂപേണ സമതിക്രാന്താ പൃഥിവ്യാം സർവയോഷിതഃ
 20 തസ്യഃ സ്വയംവരഃ ശക്ര ഭവിതാ നചിരാദ് ഇവ
 തത്ര ഗച്ഛന്തി രാജാനോ രാജപുത്രാശ് ച സർവശഃ
 21 താം രത്നഭൂതാം ലോകസ്യ പ്രാർഥയന്തോ മഹീക്ഷിതഃ
 കാക്ഷന്തി സ്മ വിശേഷേണ ബലവൃത്രനിഷുദന
 22 ഏതസ്മിൻ കഥ്യമാനേ തു ലോകപാലാശ് ച സാഗ്നികാഃ
 ആജ്യൂർ ദേവരാജസ്യ സമീപം അമരോത്തമാഃ
 23 തതസ് തച് ഛൂശ്രുവുഃ സർവേ നാരദസ്യ വചോ മഹത്
 ശ്രുത്വാ ചൈവാബ്രവൻ ഏഷ്വാ ഗച്ഛാമോ വയം അപ്യ് ഉത
 24 തതഃ സർവേ മഹാരാജ സഗണാഃ സഹവാഹനാഃ
 വിദർഭാൻ അഭിതോ ജ്യൂർ യത്ര സർവേ മഹീക്ഷിതഃ
 25 നലോ fപി രാജാ കൗന്തേയ ശ്രുത്വാ രാജ്ഞാം സമാഗമം
 അഭ്യഗച്ഛദ് അദീനാത്മാ ദമയന്തീം അനുവ്രതഃ
 26 അഥ ദേവാഃ പഥി നലം ദദുശൂർ ഭൂതലേ സ്ഥിതം
 സാക്ഷാദ് ഇവ സ്ഥിതം മൂർത്യാ മന്മഥം രൂപസമ്പദാ
 27 തം ദൃഷ്ട്വാ ലോകപാലാസ് തേ ഭ്രാജമാനം യഥാ രവിം
 തസ്മൂർ വിഗതസങ്കൽപാ വിസ്മിതാ രൂപസമ്പദാ
 28 തതോ fന്തരിക്ഷേ വിഷുഭ്യ വിമാനാനി ദിവചകസഃ
 അബ്രവൻ നൈഷധം രാജന് അവതീര്യ നസ്സേലാത്
 29 ഭോ ഭോ നൈഷധ രാജേന്ദ്ര നല സത്യവ്രതോ ഭവാൻ
 അസ്മാകം കരു സാഹായ്യം ദുതോ ഭവ നരോത്തമ

അധ്യായം 52

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

തേഭ്യഃ പ്രതിജ്ഞായ നലഃ കരിഷ്യ ഇതി ഭാരത

അഥൈനാൻ പരിപപ്രച്ഛ കൃതാഞ്ജലീർ അവസഥിതഃ

2 കേ വൈ ഭവന്തഃ കശ് ചാസൗ യസ്യാഹം ദൂത ഈഷ്ഠിതഃ

കിം ച തത്ര മയാ കാര്യം കഥയധ്വം യഥാതഥം

3 ഏവം ഉക്തേ നൈഷധേന മഘവാൻ പ്രത്യഭാഷത

അമരാൻ വൈ നിബോധാസ്താൻ ദമയന്ത്യർഥം ആഗതാൻ

4 അഹം ഇന്ദ്രോ ിയം അഗ്നിശ് ച തഥൈവായം അപാം പതിഃ

ശരീരാന്തകരോ നൃണാം യമോ ിയം അപി പാർഥിവ

5 സ വൈ ത്വം ആഗതാൻ അസ്താൻ ദമയന്ത്യേ നിവേദയ

ലോകപാലാഃ സഹേന്ദ്രാസ് ത്വാം സമായാന്തി ദിദക്ഷവഃ

6 പ്രാപ്തം ഇച്ഛന്തി ദേവാസ് ത്വാം ശക്രോ ിഗ്നിർ വരുണോ യമഃ

തേഷാം അന്യതഥം ദേവം പതിത്യേ വരയസ്വ ഹ

7 ഏവം ഉക്തഃ സ ശക്രേണ നലഃ പ്രാഞ്ജലീർ അബ്രവീത്

ഏകാർഥസമവേതം മാം ന പ്രേഷയിതും അർഹഥ

8 ദേവാ ഉഘഃ

കരിഷ്യ ഇതി സംശ്രുത്യ പൂർവം അസ്താസു നൈഷധ

ന കരിഷ്യസി കസ്താത് ത്വം വ്രജ നൈഷധ മാചിരം

9 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ഏവം ഉക്തഃ സ ദേവൈസ് തൈർ നൈഷധഃ പുനർ അബ്രവീത്

സുരക്ഷിതാനി വേശ്യാനി പ്രവേഷ്യം കഥം ഉത്സഹേ

10 പ്രവേഷ്യസീതി തം ശക്രഃ പുനർ ഏവാഭ്യഭാഷത

ജഗാമ സ തഥേത്യ് ഉക്ത്വാ ദമയന്ത്യാ നിവേശനം

11 ദദർശ തത്ര വൈദർഭീം സഖീഗണസമാവൃതാം

ദേദീപ്യമാനാം വപുഷാ ശ്രീയാ ച വരവർണിനീം

12 അതീവ സുകമാരാംഗീം തനമധ്യം സുലോചനാം

ആക്ഷിപന്തിം ഇവ ച ഭാഃ ശശിനഃ സ്വേന തേജസാ

13 തസ്യ ദൃഷ്ട്വേവ വവൃധേ കാമസ് താം ചാരുഹാസിനീം

സത്യം ചികീർഷമാണസ് തു ധാരയാം ആസ ഹൃച്ഛയം

14 തതസ് താ നൈഷധം ദൃഷ്ട്വാ സംഭ്രാന്താഃ പരമാംഗനാഃ

ആസനേഭ്യഃ സമുത്പേതസ് തേജസാ തസ്യ ധർഷിതാഃ

15 പ്രശശംസുശ് ച സുപ്രീതാ നലം താ വിസ്മയാന്വിതാഃ

ന ചൈനം അഭ്യഭാഷന്ത മനോഭിസ് ത്വ് അഭ്യചിന്തയൻ
 16 അഹോ രൂപം അഹോ കാന്തിർ അഹോ ധൈര്യം മഹാത്മനഃ
 കോ ിയം ദേവോ ന യക്ഷോ ന ഗന്ധർവോ ന ഭവിഷ്യതി
 17 ന ത്വ് ഏനം ശക്ലവന്തി സ്മ വ്യാഹർതും അപി കിം ചന
 തേജസാ ധർഷിതാഃ സർവാ ലജ്ജാവത്യോ വരാംഗനാഃ
 18 അഥൈനം സ്മയമാനേവ സ്മിതപൂർവാഭിഭാഷിണി
 ദമയന്തി നലം വീരം അഭ്യഭാഷത വിസ്മിതാ
 19 കസ് ത്വം സർവാനവദ്യാംഗ മമ ഹൃച്ഛയവർധന
 പ്രാപ്ലോ ിസ്യ് അമരവദ് വീര ജ്ഞാതും ഇച്ഛാമി തേ ിനഘ
 20 കഥം ആഗമനം ചേഹ കഥം ചാസി ന ലക്ഷിതഃ
 സുരക്ഷിതം ഹി മേ വേശ്ശ രാജാ ചൈവോഗ്രശാസനഃ
 21 ഏവം ഉക്തസ് തു വൈദർഭ്യോ നലസ് താം പ്രത്യുവാച ഹ
 നലം മാം വിദ്ധി കല്യാണി ദേവദൂതം ഇഹാഗതം
 22 ദേവാസ് ത്യാം പ്രാപ്തം ഇച്ഛന്തി ശക്രോ ിഗ്നിർ വരുണോ യമഃ
 തേഷാം അന്യതമം ദേവം പതിം വരയ ശോഭനേ
 23 തേഷാം ഏവ പ്രഭാവേന പ്രവിഷ്ടോ ിഹം അലക്ഷിതഃ
 പ്രവിശന്തം ഹി മാം കശ് ചിൻ നാപശ്യൻ നാപ്യ് അവാദയത്
 24 ഏതദർഥം അഹം ഭദ്രേ പ്രേഷിതഃ സുരസത്തമൈഃ
 ഏതച് ശ്രുത്യാ ശുഭേ ബുദ്ധിം പ്രകുരുഷ്യ യഥേച്ഛസി

അധ്യായം 53

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

സാ നമസ്തുത്യ ദേവേഭ്യഃ പ്രഹസ്യ നലം അബ്രവീത്
പ്രണയസ്വ യഥാശ്രദ്ധം രാജൻ കിം കരവാണി തേ

2 അഹം ചൈവ ഹി യച് ചാന്യൻ മമാസ്തി വസു കിം ചന
സർവം തത് തവ വിശ്രബ്ധം കരു പ്രണയം ഈശ്വര

3 ഹംസാനാം വചനം യത് തത് തൻ മാം ദഹതി പാർഥിവ
ത്വക്വതേ ഹി മയാ വീര രാജാനഃ സംനിപാതിതാഃ

4 യദി ചേദ് ഭജമാനാം മാം പ്രത്യാഖ്യാസ്യസി മാനദ
വിഷം അഗ്നിം ജലം രജ്ജം ആസ്ഥാസ്യേ തവ കാരണാത്

5 ഏവം ഉക്തസ് തു വൈദർഭ്യോ നലസ് താം പ്രത്യുവാച ഹ
തിഷ്ഠത്യ ലോകപാലേഷു കഥം മാനുഷം ഇച്ഛസി

6 യേഷാം അഹം ലോകകൃതാം ഈശ്വരാണാം മഹാത്മനാം
ന പാദരജസാ തുല്യോ മനസ് തേ തേഷു വർത്താം

7 വിപ്രിയം ഹ്യത് ആചരൻ മർത്യോ ദേവാനാം മൃത്യം ഋച്ഛതി
ത്രാഹി മാം അനവദ്യാംഗി വരയസ്വ സുരോത്തമാൻ

8 തതോ ബാഷ്പകലാം വാചം ദമയന്തി ശുചിസ്തിതാ
പ്രവ്യാഹരന്തി ശനകൈർ നലം രാജാനം അബ്രവീത്

9 അസ്ത്വ് ഉപായോ മയാ ദൃഷ്ടോ നിരപായോ നരേശ്വര
യേന ദോഷോ ന ഭവിതാ തവ രാജൻ കഥം ചന

10 ത്വം ചൈവ ഹി നരശ്രേഷ്ഠ ദേവാശ് ചാഗ്നിപുരോഗമാഃ
ആയാതു സഹിതാഃ സർവേ മമ യത്ര സ്വയംവരഃ

11 തതോ ിഹം ലോകപാലാനാം സംനിയൗ ത്വാം നരേശ്വര
വരയിഷ്യേ നരവ്യാഘ്രേ നൈവം ദോഷോ ഭവിഷ്യതി

12 ഏവം ഉക്തസ് തു വൈദർഭ്യോ നലോ രാജാ വിശാം പതേ
ആജഗാമ പുനസ് തത്ര യത്ര ദേവാഃ സമാഗതാഃ

13 തം അപശ്യംസ് തഥായാന്തം ലോകപാലാഃ സഹേശ്വരാഃ
ദൃഷ്ട്വാ ചൈനം തതോ ിപ്ച്ഛൻ വൃത്താന്തം സർവം ഏവ തത്

14 ദേവാ ഉഘച്ഃ

കച് ചിദ് ദൃഷ്ട്വാ ത്വയാ രാജൻ ദമയന്തി ശുചിസ്തിതാ
കിം അബ്രവീച് ച നഃ സർവാനു വദ ഭൂമിപതേ ിനലേ

15 നല ഉവാച

ഭവദ്ഭിർ അഹം ആദിഷ്ടോ ദമയന്ത്യാ നിവേശനം

പ്രവിഷ്ടഃ സുമഹാകക്ഷ്യം ദണ്ഡിഭിഃ സ്ഥവിരൈർ വൃതം
 16 പ്രവിശന്തം ച മാം തത്ര ന കശ് ചിദ് ദൃഷ്ടുവാൻ നരഃ
 ഋതേ താം പാർഥിവസുതാം ഭവതാം ഏവ തേജസാ
 17 സഖ്യശ് ചാസ്യാ മയാ ദൃഷ്ടാസ് താഭിശ് ചാപ്യ് ഉപലക്ഷിതഃ
 വിസ്തീതാശ് ചാഭവൻ ദൃഷ്ട്വാ സർവാ മാം വിബുധേശ്വരഃ
 18 വർണ്യമാനേഷു ച മയാ ഭവന്തു രൂചിരാനനാ
 മാം ഏവ ഗതസങ്കൽപാ വൃണീതേ സുരസത്തമാഃ
 19 അബ്രവീച് ചൈവ മാം ബാലാ ആയാതു സഹിതാഃ സുരാഃ
 ത്വയാ സഹ നരശ്രേഷ്ഠ മമ യത്ര സ്വയംവരഃ
 20 തേഷാം അഹം സംനിയൗ ത്വാം വരയിഷ്യേ നരോത്തമ
 ഏവം തവ മഹാബാഹോ ദോഷോ ന ഭവിതേതി ഹ
 21 ഏതാവദ് ഏവ വിബുധാ യഥാവൃത്തം ഉദാഹൃതം
 മയാശേഷം പ്രമാണം തു ഭവന്തസ് ത്രിദശേശ്വരഃ

അധ്യായം 54

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

അഥ കാലേ ശുഭേ പ്രാപ്തേ തിഥൗ പുണ്യേ ക്ഷണേ തഥാ

ആജ്ഞാവാ മഹീപാലാൻ ഭീമോ രാജാ സ്വയംവരേ

2 തച്ഛ്രുത്യാ പൃഥിവീപാലാഃ സർവേ ഹൃച്ഛയപിഡിതാഃ

ത്വരിതാഃ സമുപാജഗ്മുർ ദമയന്തിം അഭീപ്സവഃ

3 കനകസ്തംഭഭചിരം തോരണേന വിരാജിതം

വിവിശ്രുസ്തേ മഹാരംഗം നൃപാഃ സിംഹാ ഇവാചലം

4 തത്രാസനേഷു വിവിധേഷ് ആസീനാഃ പൃഥിവീക്ഷിതാഃ

സുരഭിസ്രഗ്ധരാഃ സർവേ സുമൃഷ്ടമണികണ്ഡലാഃ

5 താം രാജസമിതിം പൂർണാം നാഗൈർ ഭോഗവതിം ഇവ

സമ്പൂർണാം പുരുഷവ്യാഘ്രൈർ വ്യാഘ്രൈർ ഗിരിമുഹാം ഇവ

6 തത്ര സു പിനാ ദൃശ്യന്തേ ബാഹവഃ പരിഘോപമാഃ

ആകാരവന്തഃ സുശ്ലക്ഷ്ണാഃ പഞ്ചശീർഷാ ഇവോരഗാഃ

7 സുകേശാന്താനി ചാരൂണി സുനാസാനി ശുഭാന്തി ച

മുഖാനി രാജന്താം ശോഭന്തേ നക്ഷത്രാണി യഥാ ദിവി

8 ദമയന്തി തതോ രംഗം പ്രവിവേശ ശുഭാനനാ

മുഷ്ണന്തി പ്രഭയാ രാജന്താം ചക്ഷുംസി ച മനാംസി ച

9 തസ്യാ ഗാന്ത്രേഷു പതിതാ തേഷാം ദൃഷ്ടീർ മഹാത്മനാം

തത്ര തന്ത്രൈവ സക്താഭൂൻ ന ചചാല ച പശ്യതാം

10 തതഃ സങ്കീർത്യമാനേഷു രാജന്താം നാമസു ഭാരത

ദദർശ ദൈമി പുരുഷാൻ പഞ്ച തുല്യാകൃതീൻ ഇവ

11 താൻ സമീക്ഷ്യ തതഃ സർവാൻ നിർവിശേഷാകൃതീൻ സ്ഥിതാൻ

സന്ദേശാദ് അഥ വൈധർഭീ നാഭ്യജാനാൻ നലം നൃപം

യം യം ഹി ദദൃശേ തേഷാം തം തം മേനേ നലം നൃപം

12 സാ ചിന്തയന്തി ബുദ്ധ്യാഥ തർകയാം ആസ ഭാമിനീ

കഥം ന ദേവാഞ് ജാനീയാം കഥം വിദ്യാം നലം നൃപം

13 ഏവം സഞ്ചിന്തയന്തി സാ വൈദർഭീ ദൃശദഃഖിതാ

ശ്രുതാനി ദേവലിംഗാനി ചിന്തയാം ആസ ഭാരത

14 ദേവാനാം യാനി ലിംഗാനി സ്ഥവിരേഭ്യഃ ശ്രുതാനി മേ

താനീഹ തിഷ്ഠതാം ഭൂമാവ് ഏകസ്യാപി ന ലക്ഷയേ

15 സാ വിനിശ്ചിത്യ ബഹുധാ വിചാര്യ ച പുനഃ പുനഃ

ശരണം പ്രതി ദേവാനാം പ്രാപ്തകാലം അമന്യത

16 വാചാ ച മനസാ ചൈവ നമഃ കാരം പ്രയുജ്യ സാ
 ദേവേഭ്യഃ പ്രാഞ്ജലീർ ഭൂത്യാ വേപമാനേദം അബ്രവീത്
 17 ഹംസാനാം വചനം ശ്രുത്യാ യഥാ മേ നൈഷധോ വൃതഃ
 പതിത്വേ തേന സത്യേന ദേവാസ് തം പ്രദിശതു മേ
 18 വാചാ ച മനസാ ചൈവ യഥാ നാഭിചരാമ്യ് അഹം
 തേന സത്യേന വിബുധാസ് തം ഏവ പ്രദിശതു മേ
 19 യഥാ ദേവൈഃ സ മേ ഭർതാ വിഹിതോ നിഷധാധിപഃ
 തേന സത്യേന മേ ദേവാസ് തം ഏവ പ്രദിശതു മേ
 20 സ്വം ചൈവ രൂപം പുഷ്യതു ലോകപാലാഃ സഹേശ്വരാഃ
 യഥാഹം അഭിജാനീയാം പുണ്യശ്ലോകം നരാധിപം
 21 നിശമ്യ ദമയന്ത്യാസ് തത് കരുണം പരിദേവിതം
 നിശ്ചയം പരമം തഥ്യം അനുരാഗം ച നൈഷധേ
 22 മനോവിശുദ്ധിം ബുദ്ധിം ച ഭക്തിം രാഗം ച ഭാരത
 യഥോക്തം ചക്രിരേ ദേവാഃ സാമർഥ്യം ലിംഗധാരണേ
 23 സാപശ്യദ് വിബുധാൻ സർവാൻ അസ്വേദാൻ സുബ്ബലോചനാൻ
 ഹൃഷിതസ്രഗ് രജോഹീനാൻ സ്ഥിതാൻ അസ്പൃശതഃ ക്ഷിതിം
 24 ഛായാദിതീയോ മൂന്നസ്രഗ് രജഃസ്വേദസമന്വൃതഃ
 ഭൂമിഷ്ടോ നൈഷധഗ് ചൈവ നിമേഷേണ ച സൂചിതഃ
 25 സാ സമീക്ഷ്യ തതോ ദേവാൻ പുണ്യശ്ലോകം ച ഭാരത
 നൈഷധം വരയാം ആസ ദൈമി ധർമ്മേണ ഭാരത
 26 വിലജ്ജമാനാ വസ്ത്രാന്തേ ജഗ്രാഹായതലോചനാ
 സ്മസദദേശേ ിസൃജച് ചാസ്യ സ്രജം പരമശോഭനാം
 വരയാം ആസ ചൈവൈനം പതിത്വേ വരവർണിനി
 27 തതോ ഹാ ഹേതി സഹസാ ശബ്ദോ മുക്തോ നരാധിപൈഃ
 ദേവൈർ മഹർഷിഭിഗ് ചൈവ സാധു സാധ്യ് ഇതി ഭാരത
 വിസ്തൃതൈർ ഊരിതഃ ശബ്ദഃ പ്രശംസദ്ഭീർ നലം നൃപം
 28 വൃതേ തു നൈഷധേ ദൈമ്യോ ലോകപാലാ മഹൗജസാ
 പ്രഹൃഷ്ടമനസഃ സർവേ നലയാഷ്ടൗ വരാൻ ദദുഃ
 29 പ്രത്യക്ഷദർശനം യജ്ഞേ ഗതിം ചാനന്തമാം ശൂക്രാം
 നൈഷധായ ദദൗ ശക്രഃ പ്രീയമാണഃ ശചീപതിഃ
 30 അഗ്നിർ ആത്മഭവം പ്രാദാദ് യത്ര വാഞ്ചരതി നൈഷധഃ
 ലോകാൻ ആത്മപ്രഭാംഗ് ചൈവ ദദൗ തസ്മൈ ഹൃതാഗ്രഃ
 31 യമസ് ത്വ് അന്നരസം പ്രാദാദ് ധർമ്മേ ച പരമാം സ്ഥിതിം

അപാം പതിർ അപാം ഭാവം യത്ര വാഞ്ചരതി നൈഷധഃ
 32 സ്രജം ചോത്തമഗന്ധാഽശ്യാം സർവേ ച മിഥുനം ദഭഃ
 വരാൻ ഏവം പ്രദായാസ്യ ദേവാസ് തേ ത്രിദിവം ഗതാഃ
 33 പാർഥിവാശ് ചാനഭ്രയാസ്യ വിവാഹം വിസ്മയാനഗിതാഃ
 ദമയന്ത്യാഃ പ്രമുദിതാഃ പ്രതിജശൂർ യഥാഗതം
 34 അവാപ്യ നാരീരതം തത് പുണ്യശ്ലോകോ ിപി പാർഥിവഃ
 രേമേ സഹ തയാ രാജാ ശച്യേവ ബലവൃത്രഹാ
 35 അതീവ മുദിതോ രാജാ ഭ്രാജമാനോ ിശുമാൻ ഇവ
 അരഞ്ജയത് പ്രജാ വിരോ ധർമേണ പരിപാലയൻ
 36 ഈജേ ചാപ്യ് അശ്വമേധേന യയാതിർ ഇവ നാഹുഷഃ
 അന്യൈശ് ച ക്രതുഭിർ ധീമാൻ ബഹുഭിശ് ചാപ്ലദക്ഷിണൈഃ
 37 പുനശ് ച രമണീയേഷു വനേഷുപവനേഷു ച
 ദമയന്ത്യാ സഹ നലോ വിജഹാരാമരോപമഃ
 38 ഏവം സ യജമാനശ് ച വിഹരംശ് ച നരാധിപഃ
 രരക്ഷ വസുസന്ധൂർണാം വസുധാം വസുധാധിപഃ

അധ്യായം 55

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

വൃതേ തു നൈഷധേ ദൈമ്യോ ലോകപാലാ മഹൗജസഃ
യാനോ ദദൃശൂർ ആയാനം ദ്വാപരം കലിനാ സഹ

2 അമാബ്രവീത് കലിം ശക്രഃ സന്വേഷ്യ ബലവൃത്രഹാ
ദ്വാപരേണ സഹായേന കലേ ബൃഹി ക്വ യാസ്യസി

3 തതോ ിബ്രവീത് കലിഃ ശക്രം ദമയന്ത്യാഃ സ്വയംവരം
ഗത്വാഹം വരയിഷ്യേ താം മനോ ഹി മമ തദഗ്തം

4 തം അബ്രവീത് പ്രഹസ്യേന്ദ്രോ നിർവൃത്തഃ സ സ്വയംവരഃ
വൃതസ് തയാ നലോ രാജാ പതിർ അസ്മത്സമീപതഃ

5 ഏവം ഉക്തസ് തു ശക്രേണ കലിഃ കോപസമന്വിതഃ
ദേവാൻ ആമന്ത്ര്യ താൻ സർവാൻ ഉവാചേദം വചസ് തദാ

6 ദേവാനാം മാനുഷം മധ്യേ യത് സാ പതിം അവിന്ദത
നന തസ്യാ ദേവേൻ ന്യായും വിപുലം ദണ്ഡധാരണം

7 ഏവം ഉക്തേ തു കലിനാ പ്രത്യുച്യസ് തേ ദിവൗകസഃ
അസ്മാഭിഃ സമനജ്ഞാതോ ദമയന്ത്യാ നലോ വൃതഃ

8 കശ് ച സർവമുണോപേതം നാശ്രയേത നലം നൃപം
യോ വേദ ധർമാൻ അഖിലാൻ യഥാവച് ചരിതവ്രതഃ

9 യസ്മിൻ സത്യം ധൃതിർ ദാനം തപഃ ശൗചം ദമഃ ശമഃ
ധൃവാണി പുരുഷവ്യാഘ്രേ ലോകപാലസമേ നൃപേ

10 ആത്മാനം സ ശപേൻ മൃശോ ഹന്ത്വാച് ചാത്മാനം ആത്മനാ
ഏവംഗുണം നലം യോ വൈ കാമയേച് ഛരപിതും കലേ

11 കൃഷ്ടേ സ നരകേ മജ്ജേദ് അഗാധേ വിപുലേ ിപ്ലവേ
ഏവം ഉക്ത്വാ കലിം ദേവാ ദ്വാപരം ച ദിവം യയുഃ

12 തതോ ഗതേഷു ദേവേഷു കലിർ ദ്വാപരം അബ്രവീത്
സംഹർതും നോത്സഹേ കോപം നലേ വത്സ്യാമി ദ്വാപര

13 ഭ്രംശയിഷ്യാമി തം രാജ്യാൻ ന ദൈമ്യോ സഹ രംസ്യതേ
ത്വം അപ്യ് അക്ഷാൻ സമാവിശ്യ കർതും സാഹായം അർഹസി

അധ്യായം 56

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ഏവം സ സമയം കൃത്യാ ദ്വാപരേണ കലിഃ സഹ
 ആജഗാമ തതസ് തത്ര യത്ര രാജാ സ നൈഷധഃ
 2 സ നിത്യം അന്തരപ്രേക്ഷി നിഷധേഷ് അവസച് ചിരം
 അമാന്യ ദ്വാദശേ വർഷേ ദദർശ കലിർ അന്തരം
 3 കൃത്യാ മൃതം ഉപസൃശ്യ സന്ധ്യാം ആന്യേ സ്മ നൈഷധഃ
 അകൃത്യാ പാദയോഃ ശൗചം തന്ത്രൈനം കലിർ ആവിശത്
 4 സ സമാവിശ്യ തു നലം സമീപം പുഷ്കരസ്യ ഹ
 ഗത്യാ പുഷ്കരം ആഹേദം ഏഹി ദീവ്യ നലേന വൈ
 5 അക്ഷദ്യുതേ നലം ജേതാ ഭവാൻ ഹി സഹിതോ മയാ
 നിഷധാൻ പ്രതിപദ്യസ്വ ജിത്വാ രാജൻ നലം നൃപം
 6 ഏവം ഉക്തസ് തു കലിനാ പുഷ്കരോ നലം അഭ്യയാത്
 കലിശ് ചൈവ വൃഷോ ഭൂത്യാ ഗവാം പുഷ്കരം അഭ്യയാത്
 7 ആസാദ്യ തു നലം വിരം പുഷ്കരഃ പരവീരഹാ
 ദീവ്യാവേത്യ് അബ്രവീദ് ഭ്രാതാ വൃഷേണേതി മുഹൂർ മുഹൂഃ
 8 ന ചക്ഷമേ തതോ രാജാ സമാഹ്വാനം മഹാമനാഃ
 വൈദർഭ്യോഃ പ്രേക്ഷമാണായാഃ പണകാലം അമന്യത
 9 ഹിരണ്യസ്യ സുവർണസ്യ യാനയുഗ്യസ്യ വാസസാം
 ആവിഷ്ടഃ കലിനാ ദ്യുതേ ജീയതേ സ്മ നലസ് തദാ
 10 തം അക്ഷമദസംമത്തം സുഹൃദാം ന തു കശ് ചന
 നിവാരണേ ിഭവച് ഛരേതോ ദീവ്യമാനം അചേതസം
 11 തതഃ പൗരജനഃ സർവോ മന്ത്രിഭിഃ സഹ ഭാരത
 രാജാനം ദ്രഷ്ടും ആഗച്ഛൻ നിവാരയിതും ആതുരം
 12 തതഃ സൃത ഉപാഗമ്യ ദമയന്ത്യേ ന്യവേദയത്
 ഏഷ പൗരജനഃ സർവോ ദ്വാരി തിഷ്ഠതി കാര്യവാൻ
 13 നിവേദ്യതാം നൈഷധായ സർവാഃ പ്രകൃതയഃ സന്ദിതാഃ
 അമൃഷ്ടമാണാ വ്യസനം രാജേണാ ധർമാർഥദർശിനഃ
 14 തതഃ സാ ബാഷ്പകലയാ വാചാ ദുഃഖേന കർശിതാ
 ഉവാച നൈഷധം ദൈമീ ശോകോപഹതചേതനാ
 15 രാജൻ പൗരജനോ ദ്വാരി ത്യാം ദിദ്രക്ഷൂർ അവസന്ദിതഃ
 മന്ത്രിഭിഃ സഹിതഃ സർവൈ രാജഭക്തിപുരസ്കൃതഃ
 തം ദ്രഷ്ടും അർഹസീത്യ് ഏവ പുനഃ പുനർ അഭാഷത

16 താം തഥാ രുചിരാപാംഗീം വിലപന്തീം സുമധ്യമാം
 ആവിഷ്ടഃ കലിനാ രാജാ നാഭ്യഭാഷത കിം ചന
 17 തതസ് തേ മന്ത്രിണഃ സർവേ തേ ചൈവ പുരവാസിനഃ
 നായം അസ്തിതി ദുഃഖാർതാ വ്രീഡിതാ ജഗ്മുർ ആലയാൻ
 18 തഥാ തദ് അഭവദ് ദൃതം പുഷ്കരസ്യ നലസ്യ ച
 യധിഷ്ഠിര ബഹുൻ മാസാൻ പുണ്യശ്ലോകസ് ത്വ അജീയത

അധ്യായം 57

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ദമയന്തി തതോ ദൃഷ്ട്യാ പുണ്യശ്ലോകം നരാധിപം

ഉന്മത്തവദ് അനന്മത്താ ദേവനേ ഗതചേതസാം

2 ഭയശോകസമാവിഷ്ടോ രാജൻ ഭീമസുതാ തതഃ

ചിന്തയാം ആസ തത് കാര്യാം സുമഹത് പാർഥിവം പ്രതി

3 സാ ശങ്കമാനാ തത്പാപം ചികീർഷന്തി ച തത്പ്രിയം

നലം ച ഹൃതസർവസ്വം ഉപലഭ്യേദം അബ്രവീത്

4 ബൃഹതേസേനേ വ്രജാമാത്യാൻ ആനായു നലശാസനാത്

ആചക്ഷ്യ യദ് യുതം ദ്രവ്യം അവശിഷ്ടം ച യദ് വസു

5 തതസ് തേ മന്ത്രിണഃ സർവേ വിജ്ഞായ നലശാസനം

അപി നോ ഭാഗധേയം സ്യാദ് ഇത്യ് ഉക്ത്വാ പുനർ ആവ്രജൻ

6 താസ് തു സർവാഃ പ്രകൃതയോ ദ്വിതീയം സമുപസമിതാഃ

ന്യവേദയദ് ഭീമസുതാ ന ച തത് പ്രത്യനന്ദത

7 വാക്യം അപ്രതിനന്ദന്തം ഭർതാരം അഭിവീക്ഷ്യ സാ

ദമയന്തി പുനർ വേഷ്മ വ്രിധിതാ പ്രവിവേശ ഹ

8 നിശമ്യ സതതം ചാക്ഷാൻ പുണ്യശ്ലോകപരാങ്മുഖാൻ

നലം ച ഹൃതസർവസ്വം ധാത്രിം പുനർ ഉവാച ഹ

9 ബൃഹതേസേനേ പുനർ ഗച്ഛ വാർഷ്ണേയം നലശാസനാത്

സുതം ആനയ കല്യാണി മഹത് കാര്യാം ഉപസമിതം

10 ബൃഹതേസേനാ തു തച് ശ്രുത്വാ ദമയന്ത്യാഃ പ്രഭാഷിതം

വാർഷ്ണേയം ആനയാം ആസ പുരുഷൈർ ആപ്തകാരിഭിഃ

11 വാർഷ്ണേയം തു തതോ ദൈമീ സാന്ത്വയഞ് ശ്ലക്ഷ്മയാ ഗിരാ

ഉവാച ദേശകാലജ്ഞാ പ്രാപ്തകാലം അനിന്ദിതാ

12 ജാനീഷേ ത്വം യഥാ രാജാ സമ്യഗ്യുത്തഃ സദാ ത്വയി

തസ്യ ത്വം വിഷമസ്ഥസ്യ സാഹായ്യം കർതും അർഹസി

13 യഥാ യഥാ ഹി നൃപതിഃ പുഷ്ടരേണേഹ ജീയതേ

തഥാ തഥാസ്യ ദൃതേ വൈ രാഗോ ഭൂയോ ഭിദിവർധതേ

14 യഥാ ച പുഷ്ടരസ്യാക്ഷാ വർതന്തേ വശവർതിനഃ

തഥാ വിപര്യയശ് ചാപി നലസ്യാക്ഷേഷ്യ ദൃശ്യതേ

15 സുഹൃത്വജനവാക്യാനി യഥാവൻ ന ശൃണോതി ച

ന്ദനം മന്യേ ന ശേഷോ ഭിന്തി നൈഷധസ്യ മഹാത്മനഃ

16 യത്ര മേ വചനം രാജാ നാഭിനന്ദതി മോഹിതഃ

ശരണം ത്യാം പ്രപന്നാസ്തി സാരഥേ ക്ഷു മദ്യചഃ
 ന ഹി മേ ശ്രുധൃതേ ഭാവഃ കദാ ചിദ് വിനശേദ് ഇതി
 17 നലസ്യ ദയിതാൻ അശ്യാൻ യോജയിത്യാ മഹാജവാൻ
 ഇദം ആരോപ്യ മീഥുനം കണ്ഡിനം യാതും അർഹസി
 18 മമ ജ്ഞാതിഷ്യ നിക്ഷിപ്യ ദാരകൗ സ്യന്ദനം തഥാ
 അശ്യാംശ് ചൈതാൻ യഥാകാമം വസ വാന്യത്ര ഗച്ഛ വാ
 19 ദമയന്ത്യാസ് തു തദ് വാക്യം വാർഷ്ണേയോ നലസാരഥിഃ
 ന്യവേദയദ് അശേഷേണ നലാമാത്യേഷു മുഖ്യശഃ
 20 ഞൈഃ സമേത്യ വിനിശ്ചിത്യ സോ ിനജ്ഞാതോ മഹീപതേ
 യയൗ മീഥുനം ആരോപ്യ വിദർഭാംസ് തേന വാഹിനാ
 21 ഹയാംസ് തത്ര വിനിക്ഷിപ്യ സൂതോ ഫവരം ച തം
 ഇന്ദ്രസേനാം ച താം കന്യാം ഇന്ദ്രസേനം ച ബാലകം
 22 ആമന്ത്ര്യ ഭീമം രാജാനം ആർതഃ ശോചൻ നലം നൃപം
 അടമാനസ് തതോ ിയോധ്യാം ജഗാമ നഗരീം തദാ
 23 ഋതുപർണം സ രാജാനം ഉപതസ്ഥേ സുദഃഖിതഃ
 ദൃതിം ചോപയയൗ തസ്യ സാരഥ്യേന മഹീപതേ

അധ്യായം 58

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

തതസ് തു യാതേ വാർഷ്ണേയേ പുണ്യശ്ലോകസ്യ ദിവ്യതഃ
 പുഷ്കരേണ എതം രാജ്യം യച് ചാന്യദ് വസു കിം ചന
 2 എതരാജ്യം നലം രാജൻ പ്രഹസൻ പുഷ്കരോ fബ്രവീത്
 ദ്യുതം പ്രവർത്തതാം ഭൂയഃ പ്രതിപാണോ fസ്തി കസ് തവ
 3 ശിഷ്ടാ തേ ദമയന്ത്യ് ഏകാ സർവം അന്യദ് ധൃതം മയാ
 ദമയന്ത്യാഃ പുണഃ സാധു വർത്തതാം യദി മന്യസേ
 4 പുഷ്കരേണൈവം ഉക്തസ്യ പുണ്യശ്ലോകസ്യ മന്യുനാ
 വ്യദീര്യതേവ ഹൃദയം ന ചൈനം കിം ചിദ് അബ്രവീത്
 5 തതഃ പുഷ്കരം ആലോക്യ നലഃ പരമമന്യുമാൻ
 ഉത്സ്യജ്യ സർവഗാത്രേഭ്യോ ഭൂഷണാനി മഹായശാഃ
 6 ഏകവാസാ അസംവീതഃ സുഹൃച്ഛോകവിവർധനഃ
 നിശ്ചക്രാമ തദാ രാജാ ത്യക്ത്വാ സുവിപുലാം ശ്രീയം
 7 ദമയന്ത്യ് ഏകവസ്ത്രാ തം ഗച്ഛന്തം പുഷ്യതോ fനീയാത്
 സ തയാ ബാഹ്യതഃ സാർധം ത്രിരാത്രം നൈഷധോ fവസത്
 8 പുഷ്കരസ് തു മഹാരാജ ഘോഷയാം ആസ വൈ പുരേ
 നലേ യഃ സമ്യഗ് ആതിഷ്ഠേത് സ ഗച്ഛേദ് വധ്യതാം മമ
 9 പുഷ്കരസ്യ തു വാക്യേന തസ്യ വിദ്വേഷണേന ച
 പൗരാ ന തസ്മിൻ സത്കാരം കൃതവന്തോ യുധിഷ്ഠിര
 10 സ തഥാ നഗരാഭയാശേ സത്കാരാർഹോ ന സത്കൃതഃ
 ത്രിരാത്രം ഉഷിതോ രാജാ ജലമാത്രേണ വർത്തൻ
 11 ക്ഷയാ സമ്പീഡ്യമാനസ് തു നലോ ബഹുതിഥേ fഹനി
 അപശ്യച് ഛകനാൻ കാംശ് ചിദ് ധിരണ്യസദൃശച്ഛദാൻ
 12 സ ചിന്തയാം ആസ തദാ നിഷധാധിപതിർ ബലീ
 അസ്തി ഭക്ഷോ മമാദ്വായം വസു ചേദം ഭവിഷ്യതി
 13 തതസ് താൻ അന്തരീയേണ വാസസാ സമവാസ്തുണോത്
 തസ്യാന്തരീയം ആദായ ജഗ്മുഃ സർവേ വിഹായസാ
 14 ഉത്പതന്തഃ ഖഗാസ് തേ തു വാക്യം ആഹുസ് തദാ നലം
 ദൃഷ്ട്വാ ദിഗ്ഗാസസം ഭ്രമൗ സ്ഥിതം ദീനം അധോമുഖം
 15 വയം അക്ഷാഃ സുദുർബുദ്ധേ തവ വാസോർ ജീഹിർഷവഃ
 ആഗതാ ന ഹി നഃ പ്രീതിഃ സവാസസി ഗതേ ത്യയി
 16 താൻ സമീക്ഷ്യ ഗതാൻ അക്ഷാൻ ആത്മാനം ച വിവാസസം

പുണ്യശ്ലോകസ് തതോ രാജാ ദമയന്തിം അമാബ്രവീത്
 17 യേഷാം പ്രകോപാദ് ഐശ്വര്യാത് പ്രച്യതോ ിഹം അനിന്ദിതേ
 പ്രാണയാത്രാം ന വിന്ദേ ച ദുഃഖിതഃ ക്ഷ്യധയാർദിതഃ
 18 യേഷാം കൃതേ ന സത്കാരം അകർവൻ മയി നൈഷധഃ
 ത ഇമേ ശകനാ ഭൂത്വാ വാസോ ിപ്യ് അപഹരന്തി മേ
 19 വൈഷമ്യം പരമം പ്രാപ്തോ ദുഃഖിതോ ഗതചേതനഃ
 ഭർതാ തേ ിഹം നിബോധേദം വചനം ഹിതം ആത്മനഃ
 20 ഏതേ ഗച്ഛന്തി ബഹവഃ പന്ഥാനോ ദക്ഷിണാപഥം
 അവന്തിം ലക്ഷവന്തം ച സമതിക്രമ്യ പർവതം
 21 ഏഷ വിന്ധ്യോ മഹാശൈലഃ പയോഷ്ണീ ച സമുദ്രോ
 ആശ്രമാശ് ച മഹർഷിണാം അമീ പുഷ്പഹലാനിതാഃ
 22 ഏഷ പന്ഥാ വിദർഭാണാം അയം ഗച്ഛതി കോസലാൻ
 അതഃ പരം ച ദേശോ ിയം ദക്ഷിണേ ദക്ഷിണാപഥഃ
 23 തഃ സാ ബാഷ്പകലയാ വാചാ ദുഃഖേന കർശിതാ
 ഉവാച ദമയന്തീ തം നൈഷധം കരുണം വചഃ
 24 ഉദ്ദേപതേ മേ ഹൃദയം സീദന്ത്യ് അംഗാനി സർവശഃ
 തവ പാർഥിവ സങ്കൽപം ചിന്തയന്ത്യാഃ പുനഃ പുനഃ
 25 ഹൃതരാജ്യം ഹൃതധനം വിവസ്താം ക്ഷുച്ഛമാനിതം
 കഥം ഉന്ത്യജ്യ ഗച്ഛേയം അഹം ത്വാം വിജനേ വനേ
 26 ശ്രാന്തസ്യ തേ ക്ഷയാർതസ്യ ചിന്തയാനസ്യ തത് സുഖം
 വനേ ഘോരേ മഹാരാജ നാശയിഷ്യാമി തേ ക്ലമം
 27 ന ച ഭാര്യാസമം കിം ചിദ് വിദ്യതേ ഭിഷജാം മതം
 ഔഷധം സർവദുഃഖേഷു സത്യം ഏതദ് ബ്രവീമി തേ
 28 നല ഉവാച
 ഏവം ഏതദ് യഥാത്ഥ ത്വാം ദമയന്തി സുമധ്യമേ
 നാസ്തി ഭാര്യാസമം മിത്രം നരസ്യാർതസ്യ ഷേഷജം
 29 ന ചാഹം ത്യജ്ജുകാമസ് ത്വാം കിമർഥം ഭീരു ശങ്കസേ
 ത്യജേയം അഹം ആത്മാനം ന ത്വ് ഏവ ത്വാം അനിന്ദിതേ
 30 ദമയന്ത്യ് ഉവാച
 യദി മാം ത്വാം മഹാരാജ ന വിഹാന്തും ഇഹേച്ഛസി
 തത് കിമർഥം വിദർഭാണാം പന്ഥാഃ സമുപദിശ്യതേ
 31 അവൈമി ചാഹം നൃപതേ ന ത്വാം മാം ത്യക്തം അർഹസി
 ചേതസാ ത്വ് അപകൃഷ്ടേന മാം ത്യജേഥാ മഹാപതേ

32 പന്ഥാനം ഹി മമാഭീക്ഷ്ണം ആഖ്യാസി നരസത്തമ
 അതോനിമിത്തം ശോകം മേ വർധയസ്യ് അമരപ്രഭ
 33 യദി ചായം അഭിപ്രായസ് തവ രാജൻ വ്രജേദ് ഇതി
 സഹിതാവ് ഏവ ഗച്ഛാവോ വിദർഭാൻ യദി മന്യസേ
 34 വിദർഭരാജസ് തത്ര ത്യാം പുജയിഷ്യതി മാനദ
 തേന ത്യാം പുജിതോ രാജൻ സുഖം വത്സ്യസി നോ ഗൃഹേ

അധ്യായം 59

1 നല ഉവാച

യഥാ രാജ്യം പിതൃസ് തേ തത് തഥാ മമ ന സംശയഃ

ന തു തത്ര ഗമിഷ്യാമി വിഷമസമഃ കഥം ചന

2 കഥം സമൃദ്ധോ ഗത്യാഹം തവ ഹർഷവിവർധനഃ

പരിദ്യൂനോ ഗമിഷ്യാമി തവ ശോകവിവർധനഃ

3 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ഇതി ബ്രുവൻ നലോ രാജാ ദമയന്തിം പുനഃ പുനഃ

സാന്ത്വയാം ആസ കല്യാണീം വാസസോ ിർധേന സംവൃതാം

4 താവ് ഏകവസ്ത്രസംവീതാവ് അടമാനാവ് ഇതസ് തതഃ

ക്ഷത്പിപാസാപരിശ്രാന്തൗ സഭാം കാം ചിദ് ഉപേയതുഃ

5 താം സഭാം ഉപസന്ത്യാപ്യ തദാ സ നിഷയാധിപഃ

വൈദർഭ്യോ സഹിതോ രാജാ നിഷസാദ മഹീതലേ

6 സ വൈ വിവസ്ത്രോ മലിനോ വികചഃ പാംസുമുണ്ണിതഃ

ദമയന്ത്യാ സഹ ശ്രാന്തഃ സുഷ്യാപ ധരണീതലേ

7 ദമയന്ത്യ് അപി കല്യാണീ നിദ്രയാപഹൃതാ തതഃ

സഹസാ ദുഃഖം ആസാദ്യ സുകമാരീ തപസിനീ

8 സുപ്തായാം ദമയന്ത്യാം തു നലോ രാജാ വിശാം പതേ

ശോകോന്മഥിതചിത്താത്മാ ന സ്മ ശേതേ യഥാ പുരാ

9 സ തദ് രാജ്യാപഹരണം സുഹൃത്തോഗം ച സർവശഃ

വനേ ച തം പരിധ്യാസം പ്രേക്ഷ്യ ചിന്താം ഉപേയിവാൻ

10 കിം ന മേ സ്യാദ് ഇദം കൃത്യാ കിം ന മേ സ്യാദ് അകർവതഃ

കിം ന മേ മരണം ശ്രേയഃ പരിത്യാഗോ ജനസ്യ വാ

11 മാം ഇയം ഹ്യ് അനുരക്ഷേതദം ദുഃഖം ആപ്നോതി മത്കൃതേ

മദിഹീനാ ത്വ് ഇയം ഗച്ഛേത് കദാ ചിത് സ്വജനം പ്രതി

12 മയാ നിഃസംശയം ദുഃഖം ഇയം പ്രാപ്സ്യത്യ് അനുത്തമാ

ഉത്സർഗേ സംശയഃ സ്യാത് തു വിന്ദേതാപി സുഖം ക്വ ചിത്

13 സ വിനിശ്ചിത്യ ബഹുധാ വിചാര്യ ച പുനഃ പുനഃ

ഉത്സർഗേ ിമന്യത ശ്രേയോ ദമയന്ത്യാ നരാധിപഃ

14 സോ ിവസ്ത്രതാം ആത്മനശ് ച തസ്യാശ് ചാപ്യ് ഏകവസ്ത്രതാം

ചിന്തയിത്യാധ്യഗാദ് രാജാ വസ്ത്രാർധസ്യാവകർതനം

15 കഥം വാസോ വികർതേയം ന ച ബുധ്യേത മേ പ്രിയോ

ചിന്തൈവം നൈഷധോ രാജാ സഭാം പര്യചരത് തദാ

16 പരിധാവന്ന് അഥ നല ഇതശ് ചേതശ് ച ഭാരത
 ആസസാദ സഭോദ്ദേശേ വികോശം ഖഡ്ഗം ഉത്തമം
 17 തേനാർധം വാസസശ് ചിത്തയാ നിവസ്യ ച പരന്തപഃ
 സുപ്താം ഉന്ത്യജ്യ വൈദർഭീം പ്രാദ്രവദ് ഗതചേതനഃ
 18 തതോ നിബദ്ധഹൃദയഃ പുനർ ആഗമ്യ താം സഭാം
 ദമയന്തീം തഥാ ദൃഷ്ട്വാ തരോദ നിഷധാധിപഃ
 19 യാം ന വായുർ ന ചാദിത്യഃ പുരാ പശ്യതി മേ പ്രിയാം
 സേയം അദ്യ സഭാമധ്യേ ശേതേ ഭ്രമാവ് അനാഥവത്
 20 ഇയം വസ്ത്രാവകർത്തേന സംവിതാ ചാരുഹാസിനി
 ഉന്മത്തേവ വരാഭോഹാ കഥം ബുദ്ധാ ഭവിഷ്യതി
 21 കഥം ഏകാ സതീ ദൈമീ മയാ വിരഹിതാ ശുഭാ
 ചരിഷ്യതി വനേ ഘോരേ മൃഗവ്യാലനിഷേവിതേ
 22 ഗത്യാ ഗത്യാ നലോ രാജാ പുനർ ഏതി സഭാം മുഹൂഃ
 ആകൃഷ്ടമാണഃ കലിനാ സൗഹൃദേനാപകൃഷ്ടതേ
 23 ദ്വിധേവ ഹൃദയം തസ്യ ദുഃഖിതസ്യാഭവത് തദാ
 ദോലേവ മുഹൂർ ആയാതി യാതി ചൈവ സഭാം മുഹൂഃ
 24 സോ ഹപകൃഷ്ടസ് തു കലിനാ മോഹിതഃ പ്രാദ്രവൻ നലഃ
 സുപ്താം ഉന്ത്യജ്യ താം ഭാര്യാം വിലപ്യ കരുണം ബഹു
 25 നഷ്ടാത്മാ കലിനാ സ്പഷ്ടസ് തത് തദ് വിഗണയൻ നൃപഃ
 ജഗാമൈവ വനേ ശൂന്യേ ഭാര്യാം ഉന്ത്യജ്യ ദുഃഖിതഃ

അധ്യായം 60

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

അപക്രാന്തേ നലേ രാജൻ ദമയന്തി ഗതക്ലമാ
അബുധ്യത വരാഭോഹാ സന്ത്രസ്താ വിജനേ വനേ
2 സാപശ്യമാനാ ഭർതാരം ദുഃഖശോകസമന്വിതാ
പ്രാക്രോശദ് ഉച്ചൈഃ സന്ത്രസ്താ മഹാരാജേതി നൈഷധം
3 ഹാ നാമ ഹാ മഹാരാജ ഹാ സ്വാമിൻ കിം ജഹാസി മാം
ഹാ ഹതാസ്തി വിനഷ്ടാസ്തി ഭീതാസ്തി വിജനേ വനേ
4 നന്ദ നാമ മഹാരാജ ധർമ്മജ്ഞഃ സത്യവാഗ് അസി
കഥം ഉക്ത്വാ തഥാസത്യം സുഹൃം ഉത്സൃജ്യ മാം ഗതഃ
5 കഥം ഉത്സൃജ്യ ഗന്താസി വശ്യാം ഭാര്യാം അനുവ്രതാം
വിശേഷേതോ ിനപക്രതേ പരേണാപക്രതേ സതി
6 ശക്ഷ്യസേ താ ഗിരഃ സത്യഃ കർതും മയി നരേശ്വര
യാസ് ത്വയാ ലോകപാലാനാം സംനീധയ കഥിതഃ പുരാ
7 പര്യാപ്തഃ പരിഹാസോ ിയം ഏതാവൻ പുരുഷർഷഭ
ഭീതാഹം അസ്തി ദുർധർഷ ദർശയാത്മാനം ഈശ്വര
8 ദൃശ്യസേ ദൃശ്യസേ രാജന് ഏഷ തിഷ്ടസി നൈഷധ
ആവാര്യ ഗുൽമൈർ ആത്മാനം കിം മാം ന പ്രതിഭാഷസേ
9 നൃശംസം ബത രാജേന്ദ്ര യൻ മാം ഏവംഗതാം ഇഹ
വിലപന്തിം സമാലിംഗ്യ നാശ്വാസയസി പാർഥിവ
10 ന ശോചാമ്യ് അഹം ആത്മാനം ന ചാന്യദ് അപി കിം ചന
കഥം ന ഭവിതാസ്യ് ഏക ഇതി ത്വാം നൃപ ശോചിമി
11 കഥം ന രാജംസ് തൃഷ്ണിതഃ ക്ഷധിതഃ ശ്രമകർശിതഃ
സായാഹ്നേ വൃക്ഷമൂലേഷു മാം അപശ്യൻ ഭവിഷ്യസി
12 തതഃ സാ തീവ്രശോകാർതാ പ്രദീപ്തേവ ച മന്യുനാ
ഇതഗ് ചേതഗ് ച ദദതി പര്യധാവത ദുഃഖിതാ
13 മുഹൂർ ഉത്പതതേ ബാലാ മുഹൂഃ പതതി വിഹലാ
മുഹൂർ ആലീയതേ ഭീതാ മുഹൂഃ ക്രോശതി രോദിതി
14 സാ തീവ്രശോകസന്തപ്താ മുഹൂർ നിഃശ്വസ്യ വിഹലാ
ഉവാച മൈ നിഷ്ഠമ്യ രോദമാനാ പതിവ്രതാ
15 യസ്യാഭീശാപാദ് ദുഃഖാർതോ ദുഃഖം വിന്ദതി നൈഷധഃ
തസ്യ ഭൂതസ്യ തദ് ദുഃഖാദ് ദുഃഖം അഭ്യധികം ഭവേത്
16 അപാപചേതസം പാപോ യ ഏവം കൃതവാൻ നലം

തസ്നാദ് ദുഃഖതരം പ്രാപ്യ ജീവത് അസുഖജീവികാം
 17 ഏവം തു വിലപന്തീ സാ രാജേണാ ഭാര്യാ മഹാത്മനഃ
 അന്വേഷതി സു ഭർതാരം വനേ ശ്യാപദസേവിതേ
 18 ഉന്മത്തവദ് ഭീമസുതാ വിലപന്തീ തതസ് തതഃ
 ഹാ ഹാ രാജന് ഇതി മുഹൂർ ഇതഗ് ചേതഗ് ച ധാവതി
 19 താം ശുഷ്യമാണാം അത്യർഥം കുരതീം ഇവ വാശതിം
 കരുണം ബഹു ശോചന്തീം വിലപന്തീം മുഹൂർ മുഹൂഃ
 20 സഹസാഭയാഗതാം ദൈമീം അഭയാശപരിവർതിനീം
 ജഗ്രാഹാജഗരോ ഗ്രാഹോ മഹാകായഃ ക്ഷയാന്വിതഃ
 21 സാ ഗ്രസ്യമാനാ ഗ്രാഹേണ ശോകേന ച പരാജിതാ
 നാത്മാനം ശോചതി തഥാ യഥാ ശോചതി നൈഷധം
 22 ഹാ നാഥ മാം ഇഹ വനേ ഗ്രസ്യമാനാം അനാഥവത്
 ഗ്രാഹേണാനേന വിപിനേ കിമർഥം നാഭിധാവസി
 23 കഥം ഭവിഷ്യസി പുനർ മാം അനുസൃത്യ നൈഷധ
 പാപാൻ മുക്തഃ പുനർ ലബ്ധ്വാ ബുദ്ധിം ചേതോ ധനാനി ച
 24 ശ്രാന്തസ്യ തേ ക്ഷയാർത്സ്യ പരിഗ്ലാനസ്യ നൈഷധ
 കഃ ശ്രമം രാജശാർദൂല നാശയിഷ്യതി മാനദ
 25 താം അകസ്മാൻ മൃഗവ്യാധോ വിചരൻ ഗഹനേ വനേ
 ആക്രന്തീം ഉപശ്രുത്യ ജവേനാഭിസസാര ഹ
 26 താം സ ദൃഷ്ട്വാ തഥാ ഗ്രസ്താം ഉരഗേണായതേക്ഷണാം
 ത്വരമാണോ മൃഗവ്യാധഃ സമഭിക്രമ്യ വേഗിതഃ
 27 മുഖതഃ പാതയാം ആസ ശസ്ത്രേണ നിശിതേന ഹ
 നിർവിചേഷ്യം ഭുജംഗം തം വിശസ്യ മൃഗജീവിനഃ
 28 മോക്ഷയിത്വാ ച താം വ്യാധഃ പ്രക്ഷാല്യ സലിലേന ച
 സമാശ്വാസ്യ കൃതാഹാരാം അഥ പപ്രച്ഛ ഭാരത
 29 കസ്യ ത്വം മൃഗശാവാക്ഷി കഥം ചാഭയാഗതാ വനം
 കഥം ചേദം മഹത് കൃച്ഛം പ്രാപ്തവത് അസി ഭാമിനി
 30 ദമയന്തീ തഥാ തേന പൃച്ഛ്യമാനാ വിശാം പതേ
 സർവം ഏതദ് യഥാവൃത്തം ആചചക്ഷേ ിസ്യ ഭാരത
 31 താം അർധവസ്ത്രസംവിതാം പിനശ്രോണിപയോധരാം
 സുകമാരാനവദ്യാംഗീം പൂർണചന്ദ്രനിഭാനനാം
 32 അരാലപക്ഷ്മനയനാം തഥാ മധുരഭാഷിണീം
 ലക്ഷയിത്വാ മൃഗവ്യാധഃ കാമസ്യ വശം ഏയിവാൻ

33 താം അഥ ശ്ലക്ഷ്ണയാ വാചാ ലുബ്ധകോ മുദുപൂർവയാ
സാന്ത്വയാം ആസ കാമാർതസ് തദ് അബുധ്യത ഭാമിനീ
34 ദമയന്തി തു തം ദൃഷ്ടം ഉപലഭ്യ പതിവ്രതാ
തീവ്രരോഷസമാവിഷ്ടാ പ്രജജ്യാലേവ മന്യുനാ
35 സ തു പാപമതിഃ ക്ഷുദ്രഃ പ്രധർഷയിതും ആതുരഃ
ദുർധർഷാം തർകയാം ആസ ദീപ്താം അഗ്നിശിഖാം ഇവ
36 ദമയന്തി തു ദുഃഖാർതാ പതിരാജ്യവിനാക്രതാ
അതീതവാക്പഥേ കാലേ ശശാപൈനം രുഷാ കില
37 യഥാഹം നൈഷയാദ് അന്യം മനസാപി ന ചിന്തയേ
തഥായം പതതാം ക്ഷുദ്രഃ പരാസുർ മുഗജീവനഃ
38 ഉക്തമാത്രേ തു വചനേ തയാ സ മുഗജീവനഃ
വ്യസുഃ പപാത മേദിന്യാം അഗ്നിദഗ്ധ ഇവ ദ്രുമഃ

അധ്യായം 61

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

സാ നിഹത്യ മൃഗവ്യാധം പ്രതസ്ഥേ കമലേക്ഷണാ
വനം പ്രതിഭയം ശൂന്യം രധിച്ഛികാഗണനാദിതം

2 സിംഹവ്യാഘ്രവരാഹർക്ഷരുദദീപിനിഷേവിതം
നാനാപക്ഷിഗണാകീർണം മേച്ഛതസ്തരസേവിതം

3 ശാലവേണധവാശ്വത്ഥതിന്ദുകേംഗദകിംശുകൈഃ
അർജ്ജുനാരിഷ്ടസഞ്ചരണം ചന്ദനൈശ് ച സശാൽമലൈഃ

4 ജംബാമൃഗലോമ്യവദിരശാകവേത്രസമാകലം
കാശ്മുര്യമലകപ്ലക്ഷകദംബോദംബരാവൃതം

5 ബദരീബിലസഞ്ചരണം നൃഗ്രോധൈശ് ച സമാകലം
പ്രിയാലതാലഖർജ്ജരഹരീതകബിഭീതകൈഃ

6 നാനാധാതുശതൈർ നദ്ധാൻ വിവിധാൻ അപി ചാചലാൻ
നികഞ്ചാൻ പക്ഷിസംഘച്ഛാൻ ദരീശ് ചാദ്ഭൂതദർശനാഃ

നദീഃ സരാംസി വാപീശ് ച വിവിധാശ് ച മൃഗദ്വിജാൻ
7 സാ ബഹുൻ ഭീമരൂപാശ് ച പിശാചോരശരാക്ഷസാൻ

പലലാനി തഥാഗാനി ഗിരികൂടാനി സർവശഃ
സരീതഃ സാഗരാശ് ചൈവ ദദർശാദ്ഭൂതദർശനാൻ

8 യുഗ്മശോ ദദൃശോ ചാത്ര വിദർഭാധിപനന്ദിനീ
മഹിഷാൻ വരാഹാൻ ഗോമായൂൻ ജക്ഷവാനരപന്നഗാൻ

9 തേജസാ യശസാ സമിത്യാ ശ്രീയാ ച പരയാ യുതാ
വൈദർഭീ വിചരത്യ് ഏകാ നലം അന്വേഷതീ തദാ

10 നാബിഭ്യത് സാ നൃപസുതാ ഭൈമീ തത്രാഥ കസ്യ ചിത്
ദാരണാം അടവീം പ്രാപ്യ ഭർതൃവ്യസനകർശിതാ

11 വിദർഭതനയാ രാജൻ വിലലാപ സുദഃഖിതാ
ഭർതൃശോകപരീതാംഗീ ശിലാതലസമാശ്രിതാ

12 ദമയന്ത്യ് ഉവാച

സിംഹോരസ്തു മഹാബാഹോ നിഷധാനാം ജനാധിപ
കൃ ന രാജൻ ഗതോ ിസീഹ ത്യക്ത്വാ മാം നിർജനേ വനേ

13 അശ്വമേധാദിദിർ വീര കൃതുഭിഃ സ്വാപ്ലദക്ഷിണൈഃ
കഥം ഇഷ്ട്യാ നരവ്യാഘ്രേ മധി മിഥ്യാ പ്രവർതന്തേ

14 യത് ത്യയോക്തം നരവ്യാഘ്രേ മത്സമക്ഷം മഹാദ്യുതേ
കർതും അർഹസി കല്യാണ തദ് ജ്ഞം പാർഥിവർഷഭ

15 യഥോക്തം വിഹരൈർ ഹംസൈഃ സമീപേ തവ ഭൂമിപ
 മത്സകാശേ ച തൈർ ഉക്തം തദ് അവേക്ഷിതും അർഹസി
 16 ചത്വാര ഏകതോ വേദാഃ സാംഗോപാംഗാഃ സവിസ്തരാഃ
 സ്വധീതാ മാനവശ്രേഷ്ഠ സത്യം ഏകം കിലൈകതഃ
 17 തസ്മാദ് അർഹസി ശത്രുഘ്ന സത്യം കർതും നരേശ്വര
 ഉക്തവാൻ അസി യദ് വീര മത്സകാശേ പുരാ വചഃ
 18 ഹാ വീര നന്ദ നാമാഹം ഇഷ്ടാ കില തവാനുപ
 അസ്യാം അഭവ്യം ഘോരായാം കിം മാം ന പ്രതിഭാഷസേ
 19 ഭർതൃയത് ഏഷ മാം രൗദ്രോ വ്യാത്താസ്യോ ദാരുണാകൃതിഃ
 അരണ്യരാട് ക്ഷയാവിഷ്ടഃ കിം മാം ന ത്രാതും അർഹസി
 20 ന മേ ത്വദന്യാ സുഭഗേ പ്രിയ ഇത്യ അബ്രവീസ തദാ
 താം ഋതാം കൃത്യ കല്യാണപുരോക്താം ഭാരതീം നൃപ
 21 ഉന്മത്താം വിലപന്തിം മാം ഭാര്യാം ഇഷ്ടാം നരാധിപ
 ഈസ്തിതാം ഈസ്തിതോ നാഥ കിം മാം ന പ്രതിഭാഷസേ
 22 കൃശാം ദീനാം വിവർണാം ച മലിനാം വസുധാധിപ
 വസ്ത്രാർധപ്രാവൃതാം ഏകാം വിലപന്തിം അനാഥവത്
 23 യഥഭ്രഷ്ടാം ഇവൈകാം മാം ഹരിണീം പൃഥുലോചന
 ന മാനയസി മാനാർഹ ഋദതീം അരികർശന
 24 മഹാരാജ മഹാരണ്യേ മാം ഇഹൈകാകിനീം സതീം
 ആഭാഷമാണാം സ്വാം പന്തിം കിം മാം ന പ്രതിഭാഷസേ
 25 കലശിലോപസമ്പന്നം ചാരുസർവാംഗശോഭനം
 നാദ്യ ത്യാം അനുപശ്യാമി ഗിരാവ് അസ്തിൻ നരോത്തമ
 വനേ ചാസ്തിൻ മഹാഘോരേ സിംഹവ്യാഘ്രനിഷേവിതേ
 26 ശയാനം ഉപവിഷ്ടം വാ സമിതം വാ നിഷധാധിപ
 പ്രസമിതം വാ നരശ്രേഷ്ഠ മമ ശോകവിവർധന
 27 കം ന പ്ലാമി ദുഃഖാർതാ ത്വദർഥേ ശോകകർശിതാ
 കച് ചിദ് ദൃഷ്ടുസ് ത്വയാരണ്യേ സംഗത്യേഹ നലോ നൃപഃ
 28 കോ ന മേ കഥയേദ് അദ്യ വനേ ിസ്തിൻ വിഷ്ണിതം നലം
 അഭിരൂപം മഹാത്മാനം പരവൃഹവിനാശനം
 29 യം അന്വേഷസി രാജാനം നലം പദ്മനിഭേക്ഷണം
 അയം സ ഇതി കസ്യാദ്യ ശ്രോഷ്യാമി മധുരാം ഗിരം
 30 അരണ്യരാഡ് അയം ശ്രീമാംഗ് ചതുർദംഷ്ടോ മഹാഹനഃ
 ശാർദൂലോ ിഭിമുഖഃ പ്രൈതി പ്ലാമ്യ് ഏനം അശങ്കിതാ

31 ഭവാൻ മൃഗാണാം അധിപസ് ത്വം അസ്മിൻ കാമനേ പ്രഭുഃ
 വിദർഭരാജതനയാം ദമയന്തീതി വിദ്ധി മാം

32 നിഷധാധിപതേർ ഭാര്യാം നലസ്യാമിത്രാലാതിനഃ
 പതിം അന്വേഷതിം ഏകാം കൃപണാം ശോകകർശിതാം
 ആശ്വാസയ മൃഗേന്ദ്രേഹ യദി ദൃഷ്ട്വസ് ത്വയാ നലഃ

33 അഥ വാരണ്യന്ദൃപതേ നലം യദി ന ശംസസി
 മാം അദസ്വ മൃഗശ്രേഷ്ഠ വിശോകാം ക്ഷുഭിതാം

34 ശ്രുത്വാരണ്യേ വിലപിതം മമൈഷ മൃഗരാട് സ്വയാം
 യാത്യ് ഏതാം മൃഷ്ടസലിലാം ആപഗാം സാഗരംഗമാം

35 ഇമം ശിലോച്ചയം പുണ്യം ശ്രംഗൈർ ബഹുഭിർ ഉച്ഛിന്തൈഃ
 വിരാജദ്ഭിർ ദിവസ്യുദ്ഭിർ നൈകവർണൈർ മനോരമൈഃ

36 നാനാധാതുസമാകീർണം വിവിധോപലഭൃഷിതം
 അസ്യാരണ്യസ്യ മഹതഃ കേതുഭ്രതം ഇവോച്ഛിതം

37 സിംഹശാർദ്ദൂലമാതംഗവരാഹർക്ഷമൃഗായുതം
 പതത്രീഭിർ ബഹുവിധൈഃ സമന്താദ് അനനാദിതം

38 കിംശൂകാശോകബക്ഷലപുംനാഗൈർ ഉപശോഭിതം
 സരിദ്ഭിഃ സവിഹംഗാഭിഃ ശിവരൈശ് ചോപശോഭിതം
 ഗിരിരാജം ഇമം താവത് പൃച്ഛാമി നൃപതിം പ്രതി

39 ഭഗവന് അചലശ്രേഷ്ഠ ദിവ്യദർശനവിശ്രുത
 ശരണ്യ ബഹുകല്യാണ നമസ് തേ fസ്തു മഹീധര

40 പ്രണമേ ത്യാഭിഗമ്യാഹം രാജപുത്രീം നിബോധ മാം
 രാജ്ഞഃ സ്തൃഷ്യാം രാജഭാര്യാം ദമയന്തീതി വിശ്രുതാം

41 രാജാ വിദർഭാധിപതിഃ പിതാ മമ മഹാരഥഃ
 ഭീമോ നാമ ക്ഷിതിപതിശ് ചാതുർവർണ്യസ്യ രക്ഷിതാ

42 രാജസുയാശ്വമേധാനാം ക്രതൂനാം ദക്ഷിണാവതാം
 ആഹർതാ പാർഥിവശ്രേഷ്ഠഃ പൃഥുചാർവഞ്ചിതേക്ഷണഃ

43 ബ്രഹ്മണ്യഃ സാധുവൃത്തശ് ച സത്യവാഗ് അനസൃയകഃ
 ശീലവാൻ സുസമാചാരഃ പൃഥുശ്രീർ ധർമ്മവിച് ചതുഃചഃ

44 സമൃഗ് ഗോപ്താ വിദർഭാണാം നിർജിതാരിഗണഃ പ്രഭുഃ
 തസ്യ മാം വിദ്ധി തനയാം ഭഗവംസ് ത്യാം ഉപസഥിതാം

45 നിഷധേഷു മഹാശൈല ശ്യാശൂരോ മേ നൃപോത്തമഃ
 സുഗൃഹീതനാമാ വിഖ്യാതോ വിരസേന ഇതി സു ഹ

46 തസ്യ രാജ്ഞഃ സുതോ വീരഃ ശ്രീമാൻ സത്യപരാക്രമഃ

ക്രമപ്രാപ്തം പിതൃഃ സ്വം യോ രാജ്യം സമനശാസ്തി ഹ
 47 നലോ നാമാരിദമനഃ പുണ്യശ്ലോക ഇതി ശ്രുതഃ
 ബ്രഹ്മണേന്യാ വേദവിദ് വാമി പുണ്യകൃത് സോമപോ fഗ്നിചിത്
 48 യഷ്ടാ ദാതാ ച യോദ്ധാ ച സമ്യക് ചൈവ പ്രശാസിതാ
 തസ്യ മാം അചലശ്രേഷ്ഠ വിധി ഭാര്യാം ഇഹാഗതാം
 49 ത്യക്തശ്രിയം ഭർതൃഹീനാം അനാഥാം വ്യസനാനൃപിതാം
 അന്വേഷമാണാം ഭർതാരം തം വൈ നരവരോത്തമം
 50 ഖം ഉല്ലിഖദ്ഭിർ ഏതൈർ ഹി ത്വയാ ശൃംഗശതൈർ നൃപഃ
 കച് ചിദ് ദൃഷ്ടോ fചലശ്രേഷ്ഠ വനേ fസ്തിൻ ദാരുണേ നലഃ
 51 ഗജേന്ദ്രവിക്രമോ ധീമാൻ ദീർഘബാഹുർ അമർഷണഃ
 വിക്രാന്തഃ സത്യവാഗ് ധീരോ ഭർതാ മമ മഹായശാഃ
 നിഷധാനാം അധിപതിഃ കച് ചിദ് ദൃഷ്ടസ് ത്വയാ നലഃ
 52 കിം മാം വിലപതീം ഏകാം പർവതശ്രേഷ്ഠ ഭൂഖിതാം
 ഗിരാ നാശ്യാസയസ്യ് അദ്യ സ്വാം സുതാം ഇവ ഭൂഖിതാം
 53 വീര വിക്രാന്ത ധർമ്മജ്ഞ സത്യസന്ധ മഹീപതേ
 യദ്യ് അസ്യ് അസ്തിൻ വനേ രാജൻ ദർശയാത്മാനം ആത്മനാ
 54 കദാ ന സ്തിഗ്ധഗംഭീരാം ജീമൂതസ്വനസംനിഭാം
 ശ്രോഷ്യാമി നൈഷധസ്യാഹം വാചം താം അമൃതോപമാം
 55 വൈദർഭീത്യ് ഏവ കഥിതാം ശുഭാം രാജേണാ മഹാത്മനഃ
 ആഹ്ലായസാരിണീം ഋദ്ധാം മമ ശോകനിബർഹിണീം
 56 ഇതി സാ തം ഗിരിശ്രേഷ്ഠം ഉക്ത്വാ പാർഥിവനന്ദിനീ
 ദമയന്തീ തതോ ഭൂയോ ജഗാമ ദിശം ഉത്തരാം
 57 സാ ഗത്വാ ത്രീൻ അഹോരാത്രാൻ ദദർശ പരമാംഗനാ
 താപസാരണ്യം അതുലം ദിവ്യകാനനദർശനം
 58 വസിഷ്ഠദൃഗ്വത്രിസമൈസ് താപസൈർ ഉപശോഭിതം
 നിയന്തൈഃ സംയതാഹാരൈർ ദമശൗചസമന്വിതൈഃ
 59 അബുക്ക്ഷർ വായുഭക്ക്ഷശ് ച പത്രാഹാരൈസ് തമൈവ ച
 ജിതേന്ദ്രിയൈർ മഹാഭാഗൈഃ സ്വർഗമാർഗദിദൃക്ഷുഭിഃ
 60 വൽകലാജിനസംവീതൈർ മുനിഭിഃ സംയതേന്ദ്രിയൈഃ
 താപസാധൃഷിതം രമ്യം ദദർശാശ്രമമണ്ഡലം
 61 സാ ദൃഷ്ട്വവാരശ്രമപദം നാനാമൃഗനിഷേവിതം
 ശാഖാമൃഗഗണ്ണൈശ് ചൈവ താപസൈശ് ച സമന്വിതം
 62 സുഭൂഃ സുകേശീ സുശ്രോണീ സുകുചാ സുദിജാനനാ

വർചസിനീ സുപ്രതിഷ്ഠാ സ്വഞ്ചിതോദ്യതഗാമിനി
 63 സാ വിവേശശ്രമപദം വീരസേനസുതപ്രിയ
 യോഷിദ്രതം മഹാഭാഗാ ദമയന്തീ മനസിനീ
 64 സാഭിവാദ്യ തപോവൃദ്ധാൻ വിനയാവനതാ സ്ഥിതാ
 സ്വാഗതം ത ഇതി പ്രോക്താ തൈഃ സർവൈസ് താപസൈശ് ച സാ
 65 പൂജാം ചാസ്യോ യഥാന്യായം കൃത്വാ തത്ര തപോധനാഃ
 ആസ്യതാം ഇത്യ് അഥോച്യസ് തേ ബ്രൂഹി കിം കരവാമഹേ
 66 താൻ ഉവാച വരാഭോഹാ കച് ചിദ് ഭവഗതാം ഇഹ
 തപസ്യ് അഗ്നിഷ്യ ധർമ്മേഷു മൃഗപക്ഷിഷ്യ ചാനുലഃ
 കശലം വോ മഹാഭാഗാഃ സ്വധർമചരണേഷു ച
 67 തൈർ ഉക്താ കശലം ഭദ്രേ സർവത്രേതി യശസിനീ
 ബ്രൂഹി സർവാനവദ്യാംഗി കാ ത്വം കിം ച ചികീർഷസി
 68 ദൃഷ്ട്വേവ തേ പരം രൂപം ദൃതിം ച പരമാം ഇഹ
 വിസ്തൃയേ നഃ സമുത്പന്നഃ സമാശ്വസിഹി മാ ശുചഃ
 69 അസ്യാരണ്യസ്യ മഹതീ ദേവതാ വാ മഹീദൃതഃ
 അസ്യോ ന നദ്യാഃ കല്യാണി വദ സത്യം അനിന്ദിതേ
 70 സാബ്രവീത് താൻ ഋഷീൻ നാഹം അരണ്യസ്യോസ്യ ദേവതാ
 ന ചാപ്യ് അസ്യ ഗിരേർ വിപ്രാ ന നദ്യാ ദേവതാപ്യ് അഹം
 71 മാനുഷീം മാം വിജാനീത യൂയം സർവേ തപോധനാഃ
 വിസ്തരേണാഭിയാസ്യാമി തൻ മേ ശൃണത സർവശഃ
 72 വിദർഭേഷു മഹീപാലോ ഭീമോ നാമ മഹാദ്യുതിഃ
 തസ്യ മാം തനയാം സർവേ ജാനീത ദ്വിജസത്തമാഃ
 73 നിഷധാധിപതിർ ധീമാൻ നലോ നാമ മഹായശാഃ
 വീരഃ സംഗ്രാമജിദ് വിദ്വാൻ മമ ഭർതാ വിശാം പതിഃ
 74 ദേവതാഭ്യർചനപരോ ദ്വിജാതിജനവത്സലഃ
 ഗോപ്താ നിഷധവംശസ്യ മഹാഭാഗോ മഹാദ്യുതിഃ
 75 സത്യവാഗ് ധർമവിത് പ്രാജ്ഞഃ സത്യസന്ധോ ിരിമർദനഃ
 ബ്രഹ്മണ്യോ ദൈവതപരഃ ശ്രീമാൻ പരപുരഞ്ജയഃ
 76 നലോ നാമ നൃപത്രേഷ്ഠോ ദേവരാജസമദ്യുതിഃ
 മമ ഭർതാ വിശാലാക്ഷഃ പൂർണേന്ദുവദനോ ിരിഹാ
 77 ആഹർതാ ക്രതുർമുഖ്യാനാം വേദവേദാംഗപാരശഃ
 സപത്താനാം മൃധേ ഹന്താ രവിസോമസമപ്രഭഃ
 78 സ കൈശ് ചിൻ നികൃതിപ്രജൈന്തർ അകല്യാണൈർ നരാധമൈഃ

ആഹ്ലയ പൃഥിവീപാലഃ സത്യധർമ്മപരായണഃ
 ദേവനേ കശലൈർ ജിഹൈർ ജിതോ രാജ്യം വസൂനി ച
 79 തസ്യ മാം അവഗച്ഛധ്വം ഭാര്യാം രാജർഷഭസ്യ വൈ
 ദമയന്തിതി വിഖ്യാതാം ഭർതൃദർശനലാലസാം
 80 സാ വനാനി ഗിരീംഗ് ചൈവ സരാംസി സരിതസ് തഥാ
 പലലാനി ച രമ്യാണി തഥാരണ്യാനി സർവശഃ
 81 അന്വേഷമാണാ ഭർതാരം നലം രണവിശാരദം
 മഹാത്മാനം കൃതാസ്ത്രം ച വിചരാമീഹ ദുഃഖിതാ
 82 കച് ചിദ് ഭഗവതാം പുണ്യം തപോവനം ഇദം നൃപഃ
 ഭവേത് പ്രാപ്നോ നലോ നമ നിഷധാനാം ജനാധിപഃ
 83 യതക്രതേ ിഹം ഇദം വിപ്രാഃ പ്രപന്നാ ഭൃശദാരുണാം
 വനം പ്രതിഭയം ഘോരം ശാർദ്ദൂലമൃഗസേവിതം
 84 യദി കൈഗ് ചിദ് അഹോരാത്രൈർ ന ദ്രക്ഷ്യമാമി നലം നൃപം
 ആത്മാനം ശ്രേയസാ യോക്ഷ്യേ ദേഹസ്യാസ്യ വിമോചനാത്
 85 കോ ന മേ ജീവിതേനാർഥസ് തം ഋതേ പുരുഷർഷഭം
 കഥം ഭവിഷ്യാമ്യ് അദ്യാഹം ഭർതൃശോകാഭീപീഡിതാ
 86 ഏവം വിലപതീം ഏകാം അരണ്യേ ഭീമനന്ദിനീം
 ദമയന്തിം അഥോച്യസ് തേ താപസാഃ സത്യവാദിനഃ
 87 ഉദർകസ് തവ കല്യാണി കല്യാണോ ഭവിതാ ശുഭേ
 വയം പശ്യാമ തപസാ ക്ഷിപ്രം ദ്രക്ഷ്യസി നൈഷധം
 88 നിഷധാനാം അധിപതിം നലം രിപുനിഘാതിനം
 ഭൈമി ധർമ്മഭൃതാം ശ്രേഷ്ഠം ദ്രക്ഷ്യസേ വിഗതജ്വരം
 89 വിമുക്തം സർവപാപേഭ്യഃ സർവരത്നസമന്വിതം
 തദ് ഏവ നഗരശ്രേഷ്ഠം പ്രശാന്തം അരിന്ദമം
 90 ദ്വിഷതാം ഭയകർതാരം സുഹൃദാം ശോകനാശനം
 പതിം ദ്രക്ഷ്യസി കല്യാണി കല്യാണാഭിജനം നൃപം
 91 ഏവം ഉക്താ നലസ്യേഷ്യാം മഹിഷീം പാർഥിവാത്മജാം
 അന്തർഹിതാസ് താപസാസ് തേ സാഗ്നിഹോത്രാശ്രമാസ് തദാ
 92 സാ ദൃഷ്ട്വാ മഹദ് ആശ്ചര്യം വിസ്മിതാ അഭവത് തദാ
 ദമയന്ത്യ് അനവദ്യാംഗീ വീരസേനനൃപസ്തൃഷാ
 93 കിം ന സ്വപ്നോ മയാ ദൃഷ്ടഃ കോ ിയർ ഇഹാഭവത്
 ക്വ ന തേ താപസാഃ സർവേ ക്വ തദ് ആശ്രമമണ്ഡലം
 94 ക്വ സാ പുണ്യജലാ രമ്യാ നാനാദ്വിജനിഷേവിതാ

നദീ തേ ച നഗാ ഹൃദ്യാഃ ഫലപുഷ്പോപശോഭിതാഃ
 95 ധ്യാത്വാ ചിരം ഭീമസുതാ ദമയന്തീ ശുചിസ്സീതാ
 ഭർതൃശോകപരാ ദീനാ വിവർണവദനാഭവത്
 96 സാ ഗത്യാമാപരാം ഭൂമിം ബാഷ്പസന്ദിഗ്ധയാ ഗിരാ
 വിലലാപാശ്രൂപൂർണാക്ഷീ ദൃഷ്ട്യാശോകതരും തതഃ
 97 ഉപഗമ്യ തരുശ്രേഷ്ഠം അശോകം പുഷ്പിതം തദാ
 പല്ലവാപീഡിതം ഹൃദ്യം വിഹംഗൈർ അന്നനാദിതം
 98 അഹോ ബതായം അഗമഃ ശ്രീമാൻ അസ്തിൻ വനാന്തരേ
 ആപിഡൈർ ബഹുഭിർ ഭാതി ശ്രീമാൻ ദ്രുമിഡരാഡ് ഇവ
 99 വിശോകാം കരു മാം ക്ഷിപ്രം അശോക പ്രിയദർശന
 വീതശോകഭയാബാധം കച്ഛിത് ത്വം ദൃഷ്ട്വാവാൻ നൃപം
 100 നലം നാമാരിദമനം ദമയന്ത്യാഃ പ്രിയം പതിം
 നിഷധാനാം അധിപതിം ദൃഷ്ട്വാവാൻ അസി മേ പ്രിയം
 101 ഏകവസ്ത്രാർധസംവീതം സുകുമാരതന്ത്രചം
 വ്യസന്നേനാർദിതം വീരം അരണ്യം ഇദം ആഗതം
 102 യഥാ വിശോകാ ഗച്ഛേയം അശോകനഗ തത് കരു
 സത്യനാമാ ഭവാശോക മമ ശോകവിനാശനാത്
 103 ഏവം സാശോകവൃക്ഷം തം ആർതാ ത്രിഃ പരിഗമ്യ ഹ
 ജഗാമ ദാരുണതരം ദേശം ഭൈമീ വരാംഗനാ
 104 സാ ദദർശ നഗാൻ നൈകാൻ നൈകാഗ് ച സരിതസ് തഥാ
 നൈകാഗ് ച പർവതാൻ രമ്യാൻ നൈകാഗ് ച മൃഗപക്ഷിണഃ
 105 കന്ദരാഗ് ച നിതംബാഗ് ച നദാഗ് ചാദ്ഭൂതദർശനാൻ
 ദദർശ സാ ഭീമസുതാ പതിം അന്വേഷതീ തദാ
 106 ഗത്വാ പ്രകൃഷ്ടം അധ്യാനം ദമയന്തീ ശുചിസ്സീതാ
 ദദർശാഥ മഹാസാർഥം ഹസ്ത്യശ്വരഥസങ്കലം
 107 ഉത്തരന്തം നദീം രമ്യാം പ്രസന്നസലിലാം ശുഭാം
 സുശീതതോയാം വിസ്തീർണാം ഹ്രദിനീം വേതസൈർ വൃതാം
 108 പ്രോദ്ഘൃഷ്ടാം ക്രൗഞ്ചകരരൈഗ് ചക്രവാകോപകൂജിതാം
 കൂർമഗ്രാഹര്യഷാകീർണാം പുലിനദീപശോഭിതാം
 109 സാ ദൃഷ്ട്വേവ മഹാസാർഥം നലപന്തീ യശസിനീ
 ഉപസർപ്യ വരാരോഹാ ജനമധ്യം വിവേശ ഹ
 110 ഉന്മത്തരൂപാ ശോകാർതാ തഥാ വസ്ത്രാർധസംവൃതാ
 കൃശാ വിവർണാ മലിനാ പാംസുധസ്തൃശീരോരുഹാ

111 താം ദൃഷ്ട്യാ തത്ര മനുജാഃ കേ ചിദ് ഭീതാഃ പ്രദുദ്ദുഃ
കേ ചിച് ചിന്താപരാസ് തസ്മദ്ഃ കേ ചിത് തത്ര വിചക്രൂതുഃ
112 പ്രഹസന്തി സ്ത താം കേ ചിദ് അഭ്യന്യുയന്ത ചാപരേ
ചക്രൂസ് തസ്യാം ദയാം കേ ചിത് പപ്രച്ഛുശ് ചാപി ഭാരത
113 കാസി കസ്യാസി കല്യാണി കിം വാ മൃഗയസേ വനേ
ത്യാം ദൃഷ്ട്യാ വ്യഥിതാഃ സ്തേഹ കച് ചിത് ത്യാം അസി മാനുഷീ
114 വദ സത്യം വനസ്യാസ്യ പർവതസ്യാഥ വാ ദിശഃ
ദേവതാ ത്യാം ഹി കല്യാണി ത്യാം വയം ശരണം ഗതാഃ
115 യക്ഷീ വാ രാക്ഷസീ വാ ത്യാം ഉതാഹോ ിസി വരാംഗനാ
സർവഥാ കരു നഃ സ്വസ്തി രക്ഷസ്യാസ്താൻ അനിന്ദിതേ
116 യഥായം സർവഥാ സാർഥഃ ക്ഷേമീ ശീഘ്രം ഇതോ വ്രജേത്
തഥാ വിധത്വ കല്യാണി ത്യാം വയം ശരണം ഗതാഃ
117 പ്രത്യവാച തതഃ സാധി ഭർതുവ്യസനദഃഖിതാ
സാർഥവാഹം ച സാർഥം ച ജനാ യേ ചാത്ര കേ ചന
118 മാനുഷീം മാം വിജാനീത മനുജാധിപതേഃ സൃതാം
നൃപസ്തേഷാം രാജഭാര്യാം ഭർതുദർശനലാലസാം
119 വിദർഭരാൺ മമ പിതാ ഭർതാ രാജാ ച നൈഷധഃ
നലോ നാമ മഹാഭാഗസ് തം മാർഗാമ്യ് അപരാജിതം
120 യദി ജാനീത നൃപതിം ക്ഷിപ്രം ശംസത മേ പ്രിയം
നലം പാർഥിവശാർദൂലം അമിത്രഗണസുദനം
121 താം ഉവാചാനവദ്യാംഗീം സാർഥസ്യ മഹതഃ പ്രഭുഃ
സാർഥവാഹഃ ശുചിർ നാമ ശുണ കല്യാണി മദ്വചഃ
122 അഹം സാർഥസ്യ നേതാ വൈ സാർഥവാഹഃ ശുചിസ്തീതേ
മനുഷ്യം നലനാമാനം ന പശ്യാമി യശസിനി
123 കണ്ജരദീപിമഹിഷശാർദൂലർക്ഷമുതാൻ അപി
പശ്യാമ്യ് അസ്തിൻ വനേ കഷ്ടേ അമനുഷ്യനിഷേവിതേ
തഥാ നോ യക്ഷരാധ് അദ്യ മണിഭദ്രഃ പ്രസീദതു
124 സാബ്രവീദ് വണിജഃ സർവാൻ സാർഥവാഹം ച തം തതഃ
ക്വ ന യാസ്യസി സാർഥോ ിയം ഏതദ് ആഖ്യാതും അർഹഥ
125 സാർഥവാഹ ഉവാച
സാർഥോ ിയം ചേദിരാജസ്യ സുബാഹോർ സത്യവാദിനഃ
ക്ഷിപ്രം ജനപദം ഗന്താ ലാഭായ മനുജാത്മജേ

അധ്യായം 62

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

സാ തച്ഛ്രോത്യാനവദ്യാംഗീ സാർഥവാഹവചസ് തദാ

അഗച്ഛത് തേന വൈ സാർധം ഭർതൃദർശനലാലസാ

2 അഥ കാലേ ബഹുതിഥേ വനേ മഹതി ദാരുണേ

തഡാഗം സർവതോദ്രോ പദ്മസൗഗന്ധികം മഹത്

3 ദദൃശൂർ വണിജോ രമ്യം പ്രഭൃതയവസേന്ധനം

ബഹുമൂലഫലോപേതം നാനാപക്ഷിഗണൈർ വൃതം

4 തം ദൃഷ്ട്വാ മൃഷ്ടസലിലം മനോഹരസുഖാവഹം

സുപരിശ്രാന്തവാഹാസ് തേ നിവേശായ മനോ ദധുഃ

5 സംമതേ സാർഥവാഹസ്യ വിവിശൂർ വനം ഉത്തമം

ഉവാസ സാർഥം സുമഹാൻ വേലാം ആസാദ്യ പശ്ചിമാം

6 അഥാർധരാത്രസമയേ നിഃശബ്ദസ്തിമിതേ തദാ

സുപ്തേ സാർഥേ പരിശ്രാന്തേ ഹസ്തിയൂഥം ഉപാഗമത്

പാനിയാർഥം ഗിരിനദീം മദപ്രസ്രവണാവിലാം

7 മാർഗം സംഘ്യ സംസൃപ്തം പദ്മിന്യാഃ സാർഥം ഉത്തമം

സൃപ്തം മമർദ സഹസാ ചേഷ്ടമാനം മഹീതലേ

8 ഹാഹാരവം പ്രമുഞ്ചന്തഃ സാർഥികാഃ ശരണാർഥിനഃ

വനമുൽമാംഗ് ച ധാവന്തോ നിദ്രാസാ മഹതോ ഭയാത്

കേ ചിദ് ദന്തൈഃ കന്തൈഃ കേ ചിത് കേ ചിത് പദ്ഭ്യോ ഹതാ നരാഃ

9 ഗോഖരോഷ്ടാശ്ചബഹുലം പദാതിജനസങ്കലം

ഭയാർതം ധാവമാനം തത് പരസ്പരഹതം തദാ

10 ഘോരാൻ നാദാൻ വിമുഞ്ചന്തോ നിപേതൂർ ധരണീതലേ

വൃക്ഷേഷ്ഠ് ആസജ്യ സംഭഗ്നാഃ പതിതാ വിഷമേഷു ച

തഥാ തൻ നിഹതം സർവം സമൃദ്ധം സാർഥമണ്ഡലം

11 അഥാപരേദ്യഃ സമ്പ്രാപ്തേ ഹതശിഷ്ടാ ജനാസ് തദാ

വനമുൽമാദ് വിനിഷ്ഠമ്യ ശോചന്തോ വൈശസം കൃതം

ദ്രാതരം പിതരം പുത്രം സഖായം ച ജനാധിപ

12 അശോചത് തത്ര വൈദർഭീ കിം ന മേ ദുഷ്ടതം കൃതം

യോ ഫപി മേ നിർജനേ ഫരണ്യേ സമ്പ്രാപ്തോ ധ്വം ജനാർണവഃ

ഹതോ ധ്വം ഹസ്തിയൂഥേന മന്ദഭാഗ്യാൻ മമൈവ ഇ

13 പ്രാപ്തവ്യം സുചിരം ദുഃഖം മയാ നൃനം അസംശയം

നാപ്രാപ്തകാലോ ശ്രീയതേ ശ്രുതം വൃദ്ധാനശാസനം

14 യൻ നാഹം അദ്യ മൃദിതാ ഹസ്തിയുമേന ദുഃഖിതാ
 ന ഹ്യ് അദൈവക്രതം കിം ചിൻ നരാണാം ഇഹ വിദ്യതേ
 15 ന ച മേ ബാലഭാവേ ിപി കിം ചിദ് വ്യപക്രതം കൃതം
 കർമ്മണാ മനസാ വാചാ യദ് ഇദം ദുഃഖം ആഗതം
 16 മന്യേ സ്വയംവരക്രതേ ലോകപാലാഃ സമാഗതാഃ
 പ്രത്യാഖ്യാതാ മയാ തത്ര നലസ്യാർഥായ ദേവതാഃ
 നൃനം തേഷാം പ്രഭാവേന വിധോഗം പ്രാപ്തവത് അഹം
 17 ഏവമാദിനി ദുഃഖാനി സാ വിലപ്യ വരാംഗനാ
 ഹതശിഷ്ഷേഃ സഹ തദാ ബ്രാഹ്മണൈർ വേദപാരഗൈഃ
 അഗച്ഛദ് രാജശാർങ്ഗല ദുഃഖശോകപരായണാ
 18 ഗച്ഛന്തി സാ ചിരാത് കാലാത് പുരം ആസാദയൻ മഹത്
 സായാഹ്നേ ചേദിരാജസ്യ സുബാഹോർ സത്യവാദിനഃ
 വസ്താർധകർതസംവീതാ പ്രവിവേശ പുരോത്തമം
 19 താം വിവർണാം കൃശാം ദീനാം മുക്തകേശീം അമാർജ്ജനാം
 ഉന്മത്താം ഇവ ഗച്ഛന്തിം ദദൃശുഃ പുരവാസിനഃ
 20 പ്രവിശന്തിം ഇ താം ദൃഷ്ട്വാ ചേദിരാജപുരിം തദാ
 അനുജഗ്മുസ് തതോ ബാലാ ഗ്രാമീപുത്രാഃ കരൂഹലാത്
 21 സാ തൈഃ പരിവൃതാഗച്ഛത് സമീപം രാജവേശ്മനഃ
 താം പ്രാസാദഗതാപശ്യദ് രാജമാതാ ജനൈർ വൃതാം
 22 സാ ജനം വാരയിത്യാ തം പ്രാസാദതലം ഉത്തമം
 ആരോപ്യ വിസ്തീതാ രാജൻ ദമയന്തിം അപ്ചച്ഛത
 23 ഏവം അപ്യ് അസുഖാവിഷ്ടാ ബിഭർഷി പരമം വപുഃ
 ഭാസി വിദ്യുദ് ഇവാഭ്രേഷു ശംസ മേ കാസി കസ്യ വാ
 24 ന ഹി തേ മാനുഷം രൂപം ഭൃഷണൈർ അപി വർജിതം
 അസഹായാ നരേഭ്യസ് ച നോദിജസ്യ് അമരപ്രഭേ
 25 തച് ശൂത്യാ വചനം തസ്യാ ഭൈമി വചനം അബ്രവീത്
 മാനുഷീം മാം വിജാനീഹി ഭർതാരം സമനുവ്രതാം
 26 സൈരസ്രീം ജാതിസമ്പന്നാം ഭൂജീഷ്ട്യാം കാമവാസിനിം
 ഫലമൂലാശനാം ഏകാം യത്രസായവ്രതിശ്രയാം
 27 അസംഖ്യേയഗുണോ ഭർതാ മാം ച നിത്യം അനുവ്രതഃ
 ഭർതാരം അപി തം വീരം ഛായേവാനപഗാ സദാ
 28 തസ്യ ദൈവാത് പ്രസംഗോ ിഭൂദ് അതിമാത്രം സു ദേവനേ
 ദൃതേ സ നിർജിതശ് ചൈവ വനം ഏകോ ിഭ്യുപേയിവാൻ

29 തം ഏകവസനം വീരം ഉന്മത്തം ഇവ വിഹൃലം
 ആശ്യാസയന്തി ഭർതാരം അഹം അന്വഗമം വനം
 30 സ കദാ ചിദ് വനേ വീരഃ കന്ധിംഗ് ചിത് കാരുണാന്തരേ
 ക്ഷത്പരീതഃ സുവിമനാസ് തദ് അപ്യ് ഏകം വ്യസർജയത്
 31 തം ഏകവസനം നഗ്നം ഉന്മത്തം ഗതചേതസം
 അനുവ്രജന്തി ബഹുലാ ന സ്വപാമി നിശാഃ സദാ
 32 തതോ ബഹുതിഥേ കാലേ സുപ്താം ഉത്സൃജ്യ മാം ക്വ ചിത്
 വാസസോ ിർധം പരിച്ഛിദ്യ തൃക്തവാൻ മാം അനാഗസം
 33 തം മാർഗമാണാ ഭർതാരം ദഹ്യമാനാ ദിനക്ഷപാഃ
 ന വിന്ദാമ്യ് അമരപ്രഖ്യം പ്രിയം പ്രാണധനേശ്വരം
 34 താം അശ്രുപരിപൂർണാക്ഷീം വിലപന്തീം തഥാ ബഹു
 രാജമാതാബ്രവീദ് ആർതാം ഭൈമീം ആർതതരാ സ്വയം
 35 വസസ്വ മയി കല്യാണി പ്രീതിർ മേ ത്വയി വർതതേ
 മൃഗയിഷ്യന്തി തേ ഭദ്രേ ഭർതാരം പുരുഷാ മമ
 36 അഥ വാ സ്വയം ആഗച്ഛേത് പരിധാവന് ഇതസ് തതഃ
 ഇഹൈവ വസതീ ഭദ്രേ ഭർതാരം ഉപലപ്സ്യസേ
 37 രാജമാതൂർ വചഃ ശ്രുത്വാ ദമയന്തീ വചോ ിബ്രവീത്
 സമയേനോത്സഹേ വസ്തു ത്വയി വീരപ്രജായിനി
 38 ഉച്ഛിഷ്ടം നൈവ ഭൂജീയാം ന കര്യാം പാദധാവനം
 ന ചാഹം പുരുഷാൻ അന്യാൻ സംഭാഷേയം കഥം ചന
 39 പ്രാർഥയേദ് യദി മാം കശ് ചിദ് ദണ്ഡ്യസ് തേ സ പൂമാൻ ഭവേത്
 ഭർതൂർ അന്വേഷണാർഥം തു പശ്യേയം ബ്രാഹ്മണാൻ അഹം
 40 യദ്യ് ഏവം ഇഹ കർതവ്യം വസാമ്യ് അഹം അസംശയം
 അതോ ിന്യഥാ ന മേ വാസോ വർതതേ ഹൃദയേ ക്വ ചിത്
 41 താം പ്രഹൃഷ്ടേന മനസാ രാജമാതേദം അബ്രവീത്
 സർവം ഏതത് കരിഷ്യാമി ദിഷ്ട്യാ തേ വ്രതം ഹൗദൃശം
 42 ഏവം ഉക്ത്വാ തതോ ഭൈമീം രാജമാതാ വിശാം പതേ
 ഉവാചേദം ദുഹിതരം സുനന്ദാം നാമ ഭാരത
 43 സൈരന്വൃധീം അഭിജാനീഷ്യ സുനന്ദേ ദേവരൂപിണീം
 ഏതയാ സഹ മോദസ്വ നിരുദിഗ്നമനഃ സ്വയം

അധ്യായം 63

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ഉത്സൃജ്യ ദമയന്തിം തു നലോ രാജാ വിശാം പതേ

ദദർശ ദാവം ദഹ്യന്തം മഹാന്തം ഗഹനേ വനേ

2 തത്ര ശൂത്രാവ മധ്യേ ിഗ്നു ശബ്ദം ഭൂതസ്യ കസ്യ ചിത്

അഭിധാവ നലേത്യ് ഉച്ചൈഃ പുണ്യശ്ലോകേതി ചാസക്തത്

3 മാ ദൈർ ഇതി നലശ് ചോക്ത്വാ മധ്യം അഗ്നേഃ പ്രവിശ്യ തം

ദദർശ നാഗരാജാനം ശയാനം കണ്ഡലീകൃതം

4 സ നാഗഃ പ്രാഞ്ജലീർ ഭൂത്വാ വേപമാനോ നലം തദാ

ഉവാച വിദ്ധി മാം രാജൻ നാഗം കർകോടകം നൃപ

5 മയാ പ്രലബ്ധോ ബ്രഹ്മർഷീർ അനാഗാഃ സുമഹാതപാഃ

തേന മന്യുപരീതേന ശക്നോ ിസ്തി മനുജാധിപ

6 തസ്യ ശാപാൻ ന ശക്നോമി പദാദ് വിചലിതും പദം

ഉപദേക്ഷ്യാമി തേ ശ്രേയസ് ത്രാതും അർഹതി മാം ഭവാൻ

7 സഖാ ച തേ ഭവിഷ്യാമി മത്സമോ നാസ്തി പന്നഗഃ

ലഘുശ് ച തേ ഭവിഷ്യാമി ശീഘ്രം ആദായ ഗച്ഛ മാം

8 ഏവം ഉക്ത്വാ സ നാഗേന്ദ്രോ ബഭ്രുവാംഗുഷ്ടമാത്രകഃ

തം ഗൃഹീത്വാ നലഃ പ്രായാദ് ഉദ്ദേശം ദാവവർജിതം

9 ആകാശദേശം ആസാദ്യ വിമുക്തം കൃഷ്ണവർമ്മനാ

ഉത്സൃഷ്ടകാമം തം നാഗഃ പുനഃ കർകോടകോ ിബ്രവീത്

10 പദാനി ഗണയൻ ഗച്ഛ സ്യാനി നൈഷധ കാനി ചിത്

തത്ര തേ ിഹം മഹാരാജ ശ്രേയോ ധാസ്യാമി യത് പരം

11 തതഃ സംഖ്യാതും ആരബ്ധം അദശദ് ദശമേ പദേ

തസ്യ ദഷ്ടസ്യ തദ് രൂപം ക്ഷിപ്രം അന്തരധീയത

12 സ ദൃഷ്ട്വാ വിസ്തിതസ് തസ്ഥാവ് ആത്മാനം വികൃതം നലഃ

സ്വരൂപധാരിണം നാഗം ദദർശ ച മഹീപതിഃ

13 തതഃ കർകോടകോ നാഗഃ സാന്ത്വയൻ നലം അബ്രവീത്

മയാ തേ ിന്തർഹിതം രൂപം ന ത്വാ വിദ്യൂർ ജനാ ഇതി

14 യതക്തതേ ചാസി വികൃതോ ദുഃഖേന മഹതാ നല

വിഷേണ സ മദീയേന ത്വയി ദുഃഖം നിവത്സ്യതി

15 വിഷേണ സംവൃതൈർ ഗാത്രൈർ യാവത് ത്വാം ന വിമോക്ഷ്യതി

താവത് ത്വയി മഹാരാജ ദുഃഖം വൈ സ നിവത്സ്യതി

16 അനാഗാ യേന നികൃതസ് ത്വാം അനർഹോ ജനാധിപ

ക്രോധാദ് അസുയയിത്യാ തം രക്ഷാ മേ ഭവതഃ കൃതാ
 17 ന തേ ഭയം നരവ്യാഘ്ര ഭംഷ്ടിഭ്യഃ ശത്രുതോ ിപി വാ
 ബ്രഹ്മവിദ്ഭ്യശ് ച ഭവിതാ മത്പ്രസാദാൻ നരാധിപ
 18 രാജൻ വിഷനിമിത്താ ച ന തേ പീഡാ ഭവിഷ്യതി
 സംഗ്രാമേഷു ച രാജേന്ദ്ര ശശജ്ജയം അവാപ്സ്യതി
 19 ഗച്ഛ രാജൻ ഇതഃ സൃതോ ബാഹുകോ ിഹം ഇതി ബ്രുവൻ
 സമീപം ഋതുപർണസ്യ സ ഹി വേദാക്ഷണൈപുണം
 അയോധ്യാം നഗരീം രമ്യാം അദ്വൈവ നിഷയേശ്വര
 20 സ തേ ിക്ഷഹൃദയം ദാതാ രാജാശ്ചഹൃദയേന വൈ
 ഇക്ഷ്യാകകലജഃ ശ്രീമാൻ മിത്രം ചൈവ ഭവിഷ്യതി
 21 ഭവിഷ്യസി യദാക്ഷജ്ഞഃ ശ്രേയസാ യോക്ഷ്യസേ തദാ
 സമേഷ്യസി ച ദാദൈസ് ത്വം മാ സൃ ശോകേ മനഃ കൃമാഃ
 രാജ്യേന തനയാഭ്യാം ച സത്യം ഏതദ് ബ്രവീമി തേ
 22 സ്വരൂപം ച യദാ ദൃഷ്ടം ഇച്ഛേമാസ് ത്വം നരാധിപ
 സംസ്മർതവ്യസ് തദാ തേ ിഹം വാസശ് ചേദം നിവാസയേഃ
 23 അനേന വാസസാഹരണഃ സ്വരൂപം പ്രതിപത്യസേ
 ഇത്യ് ഉക്ത്വാ പ്രദദാവ് അസ്മൈ ദിവ്യം വാസോയുഗം തദാ
 24 ഏവം നലം സമാദിശ്യ വാസോ ദത്താ ച കൗരവ
 നാഗരാജസ് തതോ രാജംസ് തത്രൈവാനന്തരധീയത

അധ്യായം 64

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

തസ്മിന്നു അന്തർഹിതേ നാഗേ പ്രയയൗ നൈഷധോ നലഃ

ഋതുപർണസ്യ നഗരം പ്രാവിശദ് ദശമേ ിഹനി

2 സ രാജാനം ഉപാതിഷ്ടദ് ബാഹുകോ ിഹം ഇതി ബ്രുവൻ

അശ്യാനാം വാഹനേ യുക്തഃ പൃഥിവ്യാം നാസ്തി മത്സമഃ

3 അർഥക്രച്ഛേഷ്ട ചൈവാഹം പ്രഷ്ടവ്യോ നൈപുണ്യേഷു ച

അന്നസംസ്കാരം അപി ച ജാനാമ്യു അന്യൈർ വിശേഷതഃ

4 യാനി ശീൽപാണി ലോകേ ിസ്തിൻ യച് ചാപ്യു അന്യത് സുദുഷ്കരം

സർവം യതിഷ്യേ തത് കർതും ഋതുപർണ ഭരസ്യ മാം

5 വസ ബാഹുക ഭദ്രം തേ സർവം ഏതത് കരിഷ്യസി

ശീഘ്രയാനേ സദാ ബുദ്ധിർ ധീയതേ മേ വിശേഷതഃ

6 സ തം ആതിഷ്ഠ യോഗം തം യേന ശീഘ്രോ ഹയാ മമ

ഭവേയുർ അശ്യാധ്യക്ഷോ ിസി വേതനം തേ ശതം ശതഃ

7 ത്യാം ഉപസ്ഥാസ്യതശ് ചേമൗ നിത്യം വാർഷ്ണേയജീവലൗ

ഏതാദ്യാം രംസ്യസേ സാർധം വസ വൈ മയി ബാഹുക

8 ഏവം ഉക്തോ നലസു തേന ന്യവസത് തത്ര പുജിതഃ

ഋതുപർണസ്യ നഗരേ സഹവാർഷ്ണേയജീവലഃ

9 സ തത്ര നിവസൻ രാജൻ വൈദർഭീം അനുചിന്തയൻ

സായം സായം സദാ ചേമം ശ്ലോകം ഏകം ജഗാദ ഹ

10 ക്വ ന സാ ക്ഷുത്പിപാസാർതാ ശ്രാന്താ ശേതേ തപസിനീ

സൂരന്തീ തസ്യ മന്ദസ്യ കം വാ സാദ്യോപതിഷ്ഠതി

11 ഏവം ബ്രുവന്തം രാജാനം നിശായാം ജീവലോ ിബ്രുവീത്

കാം ഏനാം ശോചസേ നിത്യം ശ്രോതും ഇച്ഛാമി ബാഹുക

12 തം ഉവാച നലോ രാജാ മന്ദപ്രജ്ഞസ്യ കസ്യ ചിത്

ആസീദ് ബഹുമതാ നാരി തസ്യോ ദൃഢതരം ച സഃ

13 സ വൈ കേന ചിദ് അർഥേന തയാ മന്ദോ വ്യയുജ്യത

വിപ്രയുക്തശ് ച മന്ദാന്താ ഭ്രമത്യു അസുഖപീഡിതഃ

14 ദഹ്യമാനഃ സ ശോകേന ദിവാരാത്രം അതന്ദ്രിതഃ

നിശാകാലേ സൂരംസു തസ്യോഃ ശ്ലോകം ഏകം സു ഗായതി

15 സ വൈ ഭ്രമൻ മഹീം സർവാം ക്വ ചിദ് ആസാദ്യ കിം ചന

വസത്യു അനർഹസു തദുഃഖം ഭൂയ ഏവാന്തസംസൂരൻ

16 സാ ഇ തം പുരുഷം നാരി കൃച്ഛേ ിപ്യു അന്യഗതാ വനേ

തൃക്കാ തേനാൽപ്പപ്പണ്ണേന ദുഷ്കരം യദി ജീവതി
 17 ഏകാ ബാലാനഭിജ്ഞാ ച മാർഗാണാം അതഥോചിതാ
 ക്ഷുത്പിപാസാപരീതാ ച ദുഷ്കരം യദി ജീവതി
 18 ശ്യാപദാചരിതേ നിത്യം വനേ മഹതി ദാരുണേ
 തൃക്കാ തേനാൽപ്പപ്പണ്ണേന മന്ദപ്രജേണന മാരിഷ
 19 ഇത്യ ഏവം നൈഷധോ രാജാ ദമയന്തിം അനുസ്മരൻ
 അജ്ഞാതവാസം അവസദ് രാജ്ഞസ് തസ്യ നിവേശനേ

അധ്യായം 65

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ഏതരാജ്യേ നലേ ഭീമഃ സഭാര്യേ പ്രേഷ്യതാം ഗതേ
ദിജാൻ പ്രസ്ഥാപയാം ആസ നലദർശനകാക്ഷയ

2 സന്ദിദേശ ച താൻ ഭീമോ വസു ദത്താ ച പുഷ്കലം
മൃഗയധ്വം നലം ചൈവ ദമയന്തീം ച മേ സുതാം

3 അസ്മിൻ കർമ്മണി നിഷ്ണേണ വിജ്ഞാതേ നിഷ്യാധിപേ
ഗവാം സഹസ്രം ദാസ്യാമി യോ വസ് താവ് ആനയിഷ്യതി
അഗ്രഹാരം ച ദാസ്യാമി ഗ്രാമം നഗരസംമിതം

4 ന ചേച്ഛരക്യാവ് ഇഹാനേതും ദമയന്തീ നലോ ഫപി വാ
ജ്ഞാതമാത്രേ ഫപി ദാസ്യാമി ഗവാം ദശശതം ധനം

5 ഇത്യ് ഉക്താസ് തേ യയൂർ ഹൃഷ്ടാ ബ്രാഹ്മണാഃ സർവതോദിശം
പുരരാഷ്ട്രാണി ചിന്വന്തോ നൈഷധം സഹ ഭാര്യയാ

6 തതശ്ച്ഛേദിപുരീം രമ്യാം സുദേവോ നാമ വൈ ദിജഃ
വിചിന്വാനോ ഫഥ വൈദർഭീം അപശ്യദ് രാജവേഷ്മി
പുണ്യാഹവാചനേ രാജ്ഞഃ സുനന്ദാ സഹിതാം സ്ഥിതാം

7 മന്ദപ്രഖ്യായമാനേന രൂപേണാപ്രതിമേന താം
പിനദ്ധാം ധൃമജാലേന പ്രഭാം ഇവ വിഭാവസോഃ

8 താം സമീക്ഷ്യ വിശാലാക്ഷീം അധികം മലിനാം കൃശാം
തർകയാം ആസ ദൈമീതി കാരണൈർ ഉപപാദയൻ

9 സുദേവ ഉവാച

യഥേയം മേ പുരാ ദൃഷ്ടാ തഥാരൂപേയം അംഗനാ
കൃതാർഥോ ഫസ്ത് അദ്യ ദൃഷ്ടേമാം ലോകകാന്താം ഇവ ശ്രിയം

10 പൂർണചന്ദ്രാനനാം ശ്യാമാം ചാരുവൃത്തപയോധരാം
കർവന്തീം പ്രഭയാ ദേവീം സർവാ വിതിമിരാ ദിശഃ

11 ചാരപദ്മപലാശാക്ഷീം മന്ഥസ്യ രതീം ഇവ
ഇഷ്ടാം സർവസ്യ ജഗതഃ പൂർണചന്ദ്രപ്രഭാം ഇവ

12 വിദർഭസരസസ് തസ്മാദ് ദൈവദോഷാദ് ഇവോദ്ധൃതാം
മലപങ്കാനലിപ്ലാംഗീം മൃണാലീം ഇവ താം ഭൃശം

13 പൗർണമാസീം ഇവ നിശാം രാഹുഗ്രസ്തനിശാകരാം
പതിശോകാകലാം ദിനാം ശൃഷ്ട്യന്ത്രോതാം നദീം ഇവ

14 വിധൃസ്തപർണകമലാം വിത്രാസിതവിഹംഗമാം
ഹസ്തീഹസ്തപരിക്ലിഷ്ടാം വ്യാകലാം ഇവ പദ്മിനീം

15 സുകുമാരീം സുജാതാംഗിം രത്നഗർഭഗൃഹോചിതാം
 ദഹ്യമാനാം ഇവോഷ്ണേന മൃണാലീം അചിരോദ്ധൃതാം
 16 രൂപൗദര്യഗുണോപേതാം മണ്ഡനാർഹാം അമണ്ഡിതാം
 ചന്ദ്രലേഖാം ഇവ നവാം വ്യോമി നീലാഭ്രസംവൃതാം
 17 കാമഭോഗൈഃ പ്രിയൈർ ഹീനാം ഹീനാം ബന്ധുജനേന ച
 ദേഹം ധാരയതീം ദീനാം ഭർതൃദർശനകാഷ്ഠയാ
 18 ഭർതാ നാമ പരം നാര്യോ ഭൂഷണം ഭൂഷണൈർ വിനാ
 ഏഷാ വിരഹിതാ തേന ശോഭനാപി ന ശോഭതേ
 19 ദുഷ്കരം കരുതേ ിത്യർഥം ഹീനോ യദ് അനയാ നലഃ
 ധാരയത്യ് ആത്മനോ ദേഹം ന ശോഭേനാവസീദതി
 20 ഇമാം അസിതകേശാന്താം ശതപത്രായതേക്ഷണാം
 സുഖാർഹാം ദുഃഖിതാം ദൃഷ്ട്വാ മമാപി വ്യഥതേ മനഃ
 21 കദാ ന ഖലു ദുഃഖസ്യ പാരം യാസ്യതി വൈ ശുഭാ
 ഭർതൃഃ സമാഗമാത് സാധ്വീ രോഹിണി ശശിനോ യഥാ
 22 അസ്യോ നൃനം പുനർ ലാഭാൻ നൈഷധഃ പ്രീതിം ഏഷ്യതി
 രാജാ രാജ്യപരിഭ്രഷ്ടഃ പുനർ ലബ്ധ്വേവ മേദിനീം
 23 തുല്യശീലവയോയുക്താം തുല്യാഭിജനസംയുതാം
 നൈഷധോ ിർഹതി വൈദർഭീം തം ചേയം അസിതേക്ഷണാ
 24 യുക്തം തസ്യാപ്രമേയസ്യ വീര്യസത്ത്വവതോ മയാ
 സമാശ്വാസയിതും ഭാര്യാം പതിദർശനലാലസാം
 25 അയം ആശ്വാസയാമ്യ് ഏനാം പൂർണചന്ദ്ര നിഭാനനാം
 അദൃഷ്ടപൂർവ്വാം ദുഃഖസ്യ ദുഃഖാർതാം ധ്യാനതത്പരാം
 26 ബൃഹദശ്വ ഉവാച
 ഏവം വിമൃശ്യ വിവിധൈഃ കാരണൈർ ലക്ഷണൈശ് ച താം
 ഉപഗമ്യ തതോ ദൈമീം സുദേവോ ബ്രാഹ്മണോ ിബ്രവീത്
 27 അഹം സുദേവോ വൈധർഭി ഭ്രാതൃസ് തേ ദധിതഃ സഖാ
 ഭീമസ്യ വചനാദ് രാജ്ഞസ് ത്വാം അന്വേഷും ഇഹാഗതഃ
 28 കശലി തേ പിതാ രാജ്ഞി ജനിത്രീ ഭ്രാതരശ് ച തേ
 ആയുഷ്കന്തൗ കശലിനൗ തത്രസഥൗ ദാരുകൗ ച തേ
 ത്വത്കൃതേ ബന്ധുവർഗാശ് ച ഗതസത്ത്വാ ഇവാസതേ
 29 അഭിജ്ഞായ സുദേവം തു ദമയന്തീ യുധിഷ്ഠിര
 പര്യപ്ലച്ഛത് തതഃ സർവാൻ ക്രമേണ സുഹൃദഃ സ്വകാൻ
 30 തരോദ ച ഭൂശം രാജൻ വൈദർഭി ശോകകർശിതാ

ദൃഷ്ട്യാ സുദേവം സഹസാ ഭ്രാന്തർ ഇഷ്ടം ദ്വിജോത്തമം
 31 തതോ തദന്തിം താം ദൃഷ്ട്യാ സുനന്ദാ ശോകകർശിതാം
 സുദേവേന സഹൈകാന്തേ കഥയന്തിം ച ഭാരത
 32 ജനിയത്രൈ പ്രേഷയാം ആസ സൈരസ്മി തദതേ ഭൃശം
 ബ്രാഹ്മണേന സമാഗമ്യ താം വേദ യദി മന്യസേ
 33 അഥ ചേദിപതേർ മാതാ രാജൺ ചാന്തഃപുരാത് തദാ
 ജഗാമ യത്ര സാ ബാലാ ബ്രാഹ്മണേന സഹാഭവത്
 34 തതഃ സുദേവം ആനായു രാജമാതാ വിശാം പതേ
 പപ്രച്ഛ ഭാര്യാ കന്യേയം സുതാ വാ കന്യ ഭാമിനി
 35 കഥം ച നഷ്ടാ ജ്ഞാതിഭ്യോ ഭർതൂർ വാ വാമലോചനാ
 ത്വയാ ച വിദിതാ വിപ്ര കഥം ഏവംഗതാ സതീ
 36 ഏതദ് ഇച്ഛാമ്യ അഹം ത്വന്തോ ജ്ഞാതും സർവം അശേഷതഃ
 തന്ത്യേന ഹി മമാചക്ഷ്യ പൃച്ഛന്ത്യാ ദേവരൂപിണീം
 37 ഏവം ഉക്തസ് തയാ രാജൻ സുദേവോ ദ്വിജസത്തമഃ
 സുഖോപവിഷ്ട ആചഷ്ട ദമയന്ത്യാ യഥാതഥം

അധ്യായം 66

1 സുഭവേ ഉവാച

വിദർഭരാജോ ധർമാത്മാ ഭീമോ ഭീമപരാക്രമഃ
സുതേയം തസ്യ കല്യാണീ ദമയന്തീതി വിശ്രുതാ
2 രാജാ തു നൈഷധോ നാമ വിരസേനസുതോ നലഃ
ഭാര്യേയം തസ്യ കല്യാണീ പുണ്യശ്ലോകസ്യ ധീമതഃ
3 സ വൈ ദൃതേ ജിതോ ഭ്രാത്രാ ഹൃതരാജ്യോ മഹീപതിഃ
ദമയന്ത്യാ ഗതഃ സാർധം ന പ്രജ്ഞായത കർഹി ചിത്
4 തേ വയം ദമയന്ത്യർഥം ചരാമഃ പൃഥിവിം ഇമാം
സേയം ആസാദിതാ ബാലാ തവ പുത്രനിവേശനേ
5 അസ്യാ രൂപേണ സദൃശീ മാനുഷീ നേഹ വിദ്യതേ
അസ്യാശ് ചൈവ ഭൂവോർ മധ്യേ സഹജഃ പിപ്ലർ ഉത്തമഃ
ശ്യാമായാഃ പദ്മസങ്കാശോ ലക്ഷിതോ ിന്തർഹിതോ മയാ
6 മലേന സംവൃതോ ഹ്യ് അസ്യാസ് തന്വദ്രേണേവ ചദ്രമാഃ
ചിഹ്നഭൂതോ വിഭൂത്യർഥം അയം ധാത്രാ വിനിർമിതഃ
7 പ്രതിപത് കല്യഷേവേന്ദോർ ലേഖാ നാതി വിരാജതേ
ന ചാസ്യാ നശ്യതേ രൂപം വപുർ മലസമാചിതം
അസംസൃതം അപി വ്യക്തം ഭാതി കാഞ്ചനസംനിഭം
8 അനേന വപുഷാ ബാലാ പിപ്ലനാനേന ചൈവ ഹ
ലക്ഷിതേയം മയാ ദേവീ പിഹിതോ ിന്തിർ ഇവോഷ്മണാ
9 ബൃഹദശ്വ ഉവാച
തച് ശ്രുത്വാ വചനം തസ്യ സുഭവസ്യ വിശാം പതേ
സുനന്ദാ ശോധയാം ആസ പിപ്ലപ്രച്ഛാദനം മലം
10 സ മലേനാപകൃഷ്ടേന പിപ്ലസ് തസ്യോ വ്യരോചത
ദമയന്ത്യാസ് തദാ വ്യഭ്രേ നഭസീവ നിശാകരഃ
11 പിപ്ലം ദൃഷ്ട്വാ സുനന്ദാ ച രാജമാതാ ച ഭാരത
രുദന്ത്യേ താം പരിഷ്വജ്യ മുഹൂർതം ഇവ തസ്ഥതുഃ
ഉത്സൃജ്യ ബാഷ്പം ശനകൈ രാജമാതേദം അബ്രവീത്
12 ഭഗിന്യാ ഭൂഹിതാ മേ ിസി പിപ്ലനാനേന സുചിതാ
അഹം ച തവ മാതാ ച രാജന്യസ്യ മഹാത്മനഃ
സുതേ ദശാർണാധിപതേഃ സുദാമ്നസ് ചാരുദർശനേ
13 ഭീമസ്യ രാജ്ഞഃ സാ ദത്താ വിരബാഹോർ അഹം പുനഃ
ത്വം തു ജാതാ മയാ ദൃഷ്ട്വാ ദശാർണേഷു പിതുർ ഗൃഹേ

14 യഥൈവ തേ പിതൂർ ഗേഹം തഥേദം അപി ഭാമിനി
 യഥൈവ ഹി മമൈശ്വര്യം ദമയന്തി തഥാ തവ
 15 താം പ്രഹൃഷ്ടേന മനസാ ദമയന്തി വിശാം പതേ
 അഭിവാദ്യ മാതൂർ ഭഗീനീം ഇദം വചനം അബ്രവീത്
 16 അജ്ഞായമാനാപി സതീ സുഖം അസ്മ്യദ് ഉഷിതേഹ വൈ
 സർവകാമൈഃ സുവിഹിതാ രക്ഷ്യമാണാ സദാ ത്വയാ
 17 സുഖാത് സുഖതരോ വാസോ ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ
 ചിരവിപ്രോഷിതാം മാതർ മാം അനുജ്ഞാതും അർഹസി
 18 ദാരകൗ ച ഹി മേ നീതൗ വസതസ് തത്ര ബാലകൗ
 പിത്രാ വിഹീനൗ ശോകാർതൗ മയാ ചൈവ കഥം ന തൗ
 19 യദി ചാപി പ്രിയം കിം ചിൻ മയി കർതും ഇഹേച്ഛസി
 വിദർഭാൻ യാതും ഇച്ഛാമി ശീഘ്രം മേ യാനം ആദിശ
 20 ബാധം ഇത്യ് ഏവ താം ഉക്ത്വാ ഹൃഷ്ടാ മാതൃഷ്വസാ നൃപ
 ഗുപ്താം ബലേന മഹതാ പുത്രസ്യാനമതേ തതഃ
 21 പ്രസ്ഥാപയദ് രാജമാതാ ശ്രീമതാ നരവാഹിനാ
 യാനേന ഭരതശ്രേഷ്ഠ സ്വന്നപാനപരിച്ഛദാം
 22 തതഃ സാ നചിരാദ് ഏവ വിദർഭാൻ അഗമച് ഛുഭോ
 താം ഇ ബന്ധുജനഃ സർവഃ പ്രഹൃഷ്ടഃ പ്രത്യപൂജയത്
 23 സർവാൻ കുശലിനോ ദൃഷ്ട്വാ ബാധവൻ ദാരകൗ ച തൗ
 മാതരം പിതരം ചൈവ സർവം ചൈവ സഖീജനം
 24 ദേവതാഃ പൂജയാം ആസ ബ്രാഹ്മണാംശ് ച യശസിനി
 വിധിനാ പരേണ കല്യാണീ ദമയന്തീ വിശാം പതേ
 25 അതർപയത് സുദേവം ച ഗോസഹസ്രേണ പാർഥിവഃ
 പ്രീതോ ദൃഷ്ട്വേവ തനയാം ഗ്രാമേണ ദ്രവിണേന ച
 26 സാ വ്യഷ്ടാ രജനീം തത്ര പിതൂർ വേശ്മിനി ഭാമിനി
 വിശ്രാന്താം മാതരം രാജന് ഇദം വചനം അബ്രവീത്

അധ്യായം 67

1 ദമയന്ത്യ ഉവാച

മാം ചേദ് ഇച്ഛസി ജീവന്തിം മാതഃ സത്യം ബ്രവീമി തേ
നരവീരസ്യ വൈ തസ്യ നലസ്യാനയനേ യത

2 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ദമയന്ത്യാ തഥോക്താ തു സാ ദേവീ ഭൃശഭൂഃഖിതാ
ബാഷ്പേണ പിഹിതാ രാജൻ നോത്തരം കിം ചിദ് അബ്രവീത്

3 തദവസ്ഥാം തു താം ദൃഷ്ട്വാ സർവം അന്തഃപുരം തദാ
ഹാഹാഭൂതം അതീവാസീദ് ഭൃശം ച പ്രരോദ ഹ

4 തതോ ഭീമം മഹാരാജ ഭാര്യാ വചനം അബ്രവീത്
ദമയന്തീ തവ സുതാ ഭർതാരം അനുശോചതി

5 അപകൃഷ്ട ച ലജ്ജാം മാം സ്വയം ഉക്തവതി നൃപ
പ്രയതന്തു തവ പ്രേഷ്യാഃ പുണ്യശ്ലോകസ്യ ദർശനേ

6 തയാ പ്രചോദിതോ രാജാ ബ്രാഹ്മണാൻ വശവർതിനഃ
പ്രാസ്ഥാപയദ് ദിശഃ സർവാ യതധ്യം നലദർശനേ

7 തതോ വിദർഭാധിപതേർ നിയോഗാദ് ബ്രാഹ്മണർഷഭാഃ
ദമയന്തിം അഥോ ദൃഷ്ട്വാ പ്രസ്ഥിതാഃ സ്നേത് അഥാബ്രവൻ

8 അഥ താൻ അബ്രവീദ് ദൈമി സർവരാഷ്ട്രേഷ് ഇദം വചഃ
ബ്രുവധ്യം ജനസംസത്യ തത്ര തത്ര പുനഃ പുനഃ

9 ക്വ ന ത്വം കിതവ ചിത്താ വസ്ത്രാർധം പ്രസ്ഥിതോ മമ
ഉത്സൃജ്യ വിപിനേ സുപ്താം അനുരക്താം പ്രിയാം പ്രിയ

10 സാ വൈ യഥാ സമാദിഷ്ടാ തത്രാസ്തേ ത്വത്പ്രീക്ഷിണി
ദഹ്യമാനാ ഭൃശം ബാലാ വസ്ത്രാർധേനാഭിസംവൃതാ

11 തസ്യാ അദന്ത്യാ സതതം തേന ശോകേന പാർഥിവ
പ്രസാദം കരു വൈ വീര പ്രതിവാക്യം ദദസ്വ ച

12 ഏതദ് അന്യച് ച വക്തവ്യം കൃപാം കുര്യാദ് യഥാ മയി
വായുനാ ധൃയമാനോ ഹി വനം ദഹതി പാവകഃ

13 ഭർതവ്യാ രക്ഷണീയാ ച പത്നീ ഹി പതിനാ സദാ
തൻ നഷ്ടം ഉഭയം കസ്താദ് ധർമജ്ഞസ്യ സതസ് തവ

14 ബ്യാതഃ പ്രാജ്ഞഃ കലീനശ് ച സാനക്രോഗശ് ച ത്വം സദാ
സംവൃത്തോ നിരനക്രോഗഃ ശങ്കേ മദ്ഭാഗ്യസങ്ക്ഷയാത്

15 സ കരുഷ്യ മഹേഷ്യാസ ദയാം മയി നരർഷഭ
ആനൃശംസ്യം പരോ ധർമസ് ത്വന്ത ഏവ ഹി മേ ശ്രുതം

16 ഏവം ബ്രുവാണാൻ യദി വഃ പ്രതിബ്രൂയാദ് ധി കശ് ചന
 സ നരഃ സർവമാ ജേതയഃ കശ് ചാസൗ ക്വ ച വർതതേ
 17 യച് ച വോ വചനം ശ്രുത്വാ ബ്രൂയാത് പ്രതിവചോ നരഃ
 തദ് ആദായ വചഃ ക്ഷിപ്രം മമാവേദ്യം ദ്വിജോത്തമാഃ
 18 യഥാ ച വോ ന ജാനീയാച് ചരതോ ഭീമശാസനാത്
 പുനരാഗമനം ചൈവ തഥാ കാര്യം അതരൂിതൈഃ
 19 യദി വാസൗ സമൃദ്ധഃ സ്യാദ് യദി വാപ്യ് അധനോ ഭവേത്
 യദി വാപ്യ് അർഥകാമഃ സ്യാജ് ജേതയം അസ്യ ചികീർഷിതം
 20 ഏവം ഉക്താസ് ത് അഗച്ഛംസ് തേ ബ്രാഹ്മണാഃ സർവതോദിശം
 നലം മൃഗയിതും രാജംസ് തഥാ വ്യസനിനം തദാ
 21 തേ പുരാണി സരാഷ്ടാണി ഗ്രാമാൻ ഘോഷാംസ് തഥാശ്രമാൻ
 അന്വേഷന്തോ നലം രാജൻ നാധിജഗ്മുർ ദ്വിജായഃ
 22 തച് ച വാക്യം തഥാ സർവേ തത്ര തത്ര വിശാം പതേ
 ശ്രാവയാം ചക്രിരേ വിപ്രാ ദമയന്ത്യാ യഥേരിതം

അധ്യായം 68

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

അഥ ദീർഘസ്യ കാലസ്യ പർണാദോ നാമ വൈ ദിജഃ

പ്രത്യേത്യ നഗരം ദൈമീം ഇദം വചനം അബ്രവീത്

2 നൈഷധം മൃഗയാനേന ദമയന്തി ദിവാനിശം

അയോധ്യാം നഗരീം ഗത്വാ ഭാംഗസ്വരീർ ഉപസ്മിതഃ

3 ശ്രാവിതശ് ച മയാ വാക്യാം ത്വദീയം സ മഹാജനേ

ഋതുപർണോ മഹാഭാഗോ യഥോക്തം വരവർണിനി

4 തച് ഹൃത്വാ നാബ്രവീത് കിം ചിദ് ഋതുപർണോ നരാധിപഃ

ന ച പാരിഷദഃ കശ് ചിദ് ഭാഷ്യമാണോ മയാസക്രൂത്

5 അനജ്ഞാതം തു മാം രാജ്ഞാ വിജനേ കശ് ചിദ് അബ്രവീത്

ഋതുപർണസ്യ പുരുഷോ ബാഹുകോ നാമ നാമതഃ

6 സൃതസ് തസ്യ നരേന്ദ്രസ്യ വിരൂപോ ഹ്രസ്വബാഹുകഃ

ശീഘ്രയാനേ സുകുശലോ മൃഷ്ടകർതാ ച ഭോജനേ

7 സ വിനിഃശ്വസ്യ ബഹുശോ അദിത്യാ ച മുഹൂർ മുഹുഃ

കുശലം ചൈവ മാം പൃഷ്ട്വാ പശ്യാദ് ഇദം അഭാഷത

8 വൈഷമ്യം അപി സമ്പ്രാപ്താ ഗോപായന്തി കലസ്ത്രീയഃ

ആത്മാനം ആത്മനാ സത്യോ ജിതസ്വർഗാ ന സംശയഃ

രഹിതാ ഭർതൃഭീശ് ചൈവ ന ക്രൂധ്യന്തി കദാ ചന

9 വിഷമസ്ഥേന മൃശേന പരിഭ്രഷ്ടസുഖേന ച

യത് സാ തേന പരിത്യക്താ തത്ര ന ക്രോദ്ധും അർഹതി

10 പ്രാണയാത്രാം പരിപ്രേപ്തോഃ ശകന്തൈർ ഹൃതവാസസഃ

ആധിഭീർ ദഹ്യമാനസ്യ ശ്യാമാ ന ക്രോദ്ധും അർഹതി

11 സത്കൃതാസത്കൃതാ വാപി പതിം ദൃഷ്ട്വാ തഥാഗതം

ഭ്രഷ്ടരാജ്യം ശ്രീയാ ഹീനം ശ്യാമാ ന ക്രോദ്ധും അർഹതി

12 തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ ത്വരിതോ ിഹം ഇഹാഗതഃ

ശ്രുത്വാ പ്രമാണം ഭവതീ രാജ്ഞശ് ചൈവ നിവേദയ

13 ഏതച് ശ്രുത്വാശ്രപൂർണാക്ഷീ പർണാദസ്യ വിശാം പത്രേ

ദമയന്തി രഹോ ിഭ്യേത്യ മാതരം പ്രത്യഭാഷത

14 അയം അർഥോ ന സംവേദ്യോ ഭീമേ മാതഃ കഥം ചന

ത്വസംനീധൗ സമാദേക്ഷ്യ സുദേവം ദിജസത്തമം

15 യഥാ ന നൃപതിർ ഭീമഃ പ്രതിപദ്യേത മേ മതം

തഥാ ത്വയാ പ്രയത്തവ്യം മമ ചേത് പ്രിയം ഇച്ഛസി

16 യഥാ ചാഹം സമാനീതാ സുദേവേനാശ്രു ബാസവവാൻ
 തേനൈവ മംഗലേനാശ്രു സുദേവോ യാതു മാചിരം
 സമാനേതും നലം മാതർ അയോധ്യാം നഗരീം ഇതഃ
 17 വിശ്രാന്തം ച തതഃ പശ്ചാത് പർണാദം ദ്വിജസത്തമം
 അർചയാം ആസ വൈദർഭീ ധനേനാതീവ ഭാമീനീ
 18 നലേ ചേഹാഗതേ വിപ്ര ഭൂയോ ദാസ്യാമി തേ വസു
 ത്വയാ ഹി മേ ബഹു കൃതം യഥാ നാന്യഃ കരിഷ്യതി
 യദ് ഭർത്രാഹം സമേഷ്യാമി ശീഘ്രം ഏവ ദ്വിജോത്തമ
 19 ഏവം ഉക്തോ ിർചയിത്വാ താം ആശീർവാദൈഃ സുമംഗലൈഃ
 ഗൃഹാൻ ഉപയയൗ ചാപി കൃതാർഥഃ സ മഹാമനഃ
 20 തതശ് ചാനായു തം വിപ്രം ദമയന്തീ യുധിഷ്ഠിര
 അബ്രവീത് സംനിധൗ മാതൂർ ദുഃഖശോകസമന്വിതാ
 21 ഗത്വാ സുദേവ നഗരീം അയോധ്യാവാസിനം നൃപം
 ഋതുപർണം വചോ ബ്രൂഹി പതിം അന്യം ചികീർഷതീ
 ആസ്ഥാസ്യതി പുനർ ഭൈമീ ദമയന്തീ സ്വയംവരം
 22 തത്ര ഗച്ഛന്തി രാജാനോ രാജപുത്രാശ് ച സർവശഃ
 യഥാ ച ഗണിതഃ കാലഃ ശ്യാഭൂതേ സ ഭവിഷ്യതി
 23 യദി സംഭാവനീയം തേ ഗച്ഛ ശീഘ്രം അരിന്ദമ
 സൂര്യോദയേ ദ്വിതീയം സാ ഭർതാരം വരയിഷ്യതി
 ന ഹി സ ജ്ഞായതേ വിരോ നലോ ജീവൻ മൃതോ ിപി വാ
 24 ഏവം തയാ യഥോക്തം വൈ ഗത്വാ രാജാനം അബ്രവീത്
 ഋതുപർണം മഹാരാജ സുദേവോ ബ്രാഹ്മണസ് തദാ

അധ്യായം 69

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ശ്രുത്വാ വചഃ സുദേവസ്യ ഋതുപർണോ നരാധിപഃ
 സാന്ത്വയത് ശ്ലക്ഷ്ണയാ വാചാ ബാഹുകം പ്രത്യഭാഷത
 2 വിദർഭാൻ യാതും ഇച്ഛാമി ദമദന്ത്യാഃ സ്വയംവരം
 ഏകാഹ്നാ ഹയതത്ത്വജ്ഞ മന്യസേ യദി ബാഹുക
 3 ഏവം ഉക്തസ്യ കൗന്തേയ തേന രാജ്ഞാ നലസ്യ ഹ
 വ്യദീര്യത മനോ ദുഃഖാത് പ്രദധ്യൂൗ ച മഹാമനാഃ
 4 ദമയന്തീ ഭവേദ് ഏതത് കര്യാദ് ദുഃഖേന മോഹിതാ
 അസുദർഥേ ഭവേദ് വായം ഉപായശ് ചിന്തിതോ മഹാൻ
 5 നൃശംസം ബത വൈദർഭീ കർതുകാമാ തപസിനി
 മയാ ക്ഷ്യദ്രേണ നിക്രതാ പാപേനാക്രതബുധിനാ
 6 സ്ത്രീസ്വഭാവശ് ചലോ ലോകേ മമ ദോഷശ് ച ദാരുണഃ
 സ്യാദ് ഏവം അപി കര്യാത് സാ വിവശാ ഗതസൗഹൃദാ
 മമ ശോകേന സംവിശ്നാ നൈരാശ്യാത് തന്മധ്യമാ
 7 ന ചൈവം കർഹി ചിത് കര്യാത് സാപത്യാ ച വിശേഷതഃ
 യദ് അത്ര തഥ്യം പഥ്യം ച ഗത്യാ വേത്സ്യാമി നിശ്ചയം
 ഋതുപർണസ്യ വൈ കാമം ആത്മാർഥം ച കരോമ്യ് അഹം
 8 ഇതി നിശ്ചിത്യ മനസാ ബാഹുകോ ദീനമാനസഃ
 കൃതാഞ്ജലീർ ഉവാചേദം ഋതുപർണം നരാധിപം
 9 പ്രതിജാനാമി തേ സത്യം ഗമിഷ്യസി നരാധിപ
 ഏകാഹ്നാ പുരുഷവ്യാഘ്രേ വിദർഭനഗരീം നൃപ
 10 തതഃ പരീക്ഷാം അശ്യാനാം ചക്രേ രാജൻ സ ബാഹുകഃ
 അശ്വശാലാം ഉപാഗമ്യ ഭാംഗസ്വരീനൃപാജ്ഞയാ
 11 സ ത്വര്യമാണോ ബാഹുശ ഋതുപർണേന ബാഹുകഃ
 അധ്യഗച്ഛത് കൃശാൻ അശ്യാൻ സമർഥാൻ അധ്വനി ക്ഷമാൻ
 12 തേജോബലസമായുക്താൻ കലശീലസമന്വിതാൻ
 വർജിതാൻ ലക്ഷണൈർ ഹീനൈഃ പൃഥുപ്രോഥാൻ മഹാഹന്തൻ
 ശുദ്ധാൻ ദശഭിർ ആവർതൈഃ സിന്ധുജാൻ വാതരംഹസഃ
 13 ദൃഷ്ട്വാ താൻ അബ്രവീദ് രാജാ കിം ചിത് കോപസമന്വിതഃ
 കിം ഇദം പ്രാർഥിതം കർതും പ്രലബ്ധ്വഹി ഹി തേ വയം
 14 കഥം അൽപബലപ്രാണാ വക്ഷ്യന്തീമേ ഹയാ മമ
 മഹാൻ അധ്യാ ച തുരഗൈർ ഗന്തവ്യഃ കഥം ഹുദ്രഗൈഃ

15 ബാഹുക ഉവാച

ഏതേ ഹയാ ഗമിഷ്യന്തി വിദർഭാൻ നാത്ര സംശയഃ
അഥാന്യാൻ മന്യസേ രാജൻ ബ്രൂഹി കാൻ യോജയാമി തേ

16 ജതുപർണ ഉവാച

ത്വം ഏവ ഹയതത്ത്വജ്ഞഃ കശലശ് ചാസി ബാഹുക
യാൻ മന്യസേ സമർഥാസ് ത്വം ക്ഷീപ്രം താൻ ഏവ യോജയ

17 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

തതഃ സദശ്യാംശ് ചതുരഃ കലശീലസമന്വിതാൻ
യോജയാം ആസ കശലോ ജവയുക്താൻ രഥേ നരഃ

18 തതോ യുക്തം രഥം രാജാ സമാരോഹത് ത്വരാന്വിതഃ
അഥ പര്യപതൻ ഭൂമൗ ജാനഭിസ് തേ ഹയോത്തമാഃ

19 തതോ നരവരഃ ശ്രീമാൻ നലോ രാജാ വിശാം പതേ
സാന്ത്വയാം ആസ താൻ അശ്വാംസ് തേജോബലസമന്വിതാൻ

20 രശ്മിഭീശ് ച സമുദ്യമ്യ നലോ യാതും ഇയേഷ സഃ
സൃതം ആരോപ്യ വാർഷ്ണേയം ജവം ആസ്മായ വൈ പരം

21 തേ ചോദ്യമാനാ വിധിനാ ബാഹുകേന ഹയോത്തമാഃ
സമൃത്പേതുർ ഇവാകാശം രഥിനം മോഹയന് ഇവ

22 തഥാ തു ദൃഷ്ട്വാ താൻ അശ്വാൻ വഹതോ വാതരംഹസഃ
അയോധ്യാധിപതിർ ധീമാൻ വിസ്മയം പരമം യയൗ

23 രഥഘോഷം തു തം ശ്രുത്വാ ഹയസംഗ്രഹണം ച തത്
വാർഷ്ണേയശ് ചിന്തയാം ആസ ബാഹുകസ്യ ഹയജ്ഞതാം

24 കിം ന സ്യാൻ മാതലിർ അയം ദേവരാജസ്യ സാരഥിഃ
തഥാ ഹി ലക്ഷണം വീരേ ബാഹുകേ ദൃശ്യതേ മഹത്

25 ശാലിഹോത്രോ ഫഥ കിം ന സ്യാദ് ധയാനാം കലതത്ത്വവിത്
മാനഷം സമന്പ്രാപ്തോ വപുഃ പരമശോഭനം

26 ഉതാഹോ സിദ് ദവേദ് രാജാ നലഃ പരപുരഞ്ജയഃ
സോ ഫയം നൃപതിർ ആയാത ഇത്യ ഏവം സമചിന്തയത്

27 അഥ വാ യാം നലോ വേദ വിദ്യാം താം ഏവ ബാഹുകഃ
തുല്യം ഹി ലക്ഷയേ ജ്ഞാനം ബാഹുകസ്യ നലസ്യ ച

28 അപി ചേദം വയസ് തുല്യം അസ്യ മന്യേ നലസ്യ ച
നായം നലോ മഹാവീര്യസ് തദിദ്യസ് തു ഭവീഷ്യതി

29 പ്രചരണാ ഹി മഹാത്മാനശ് ചരന്തി പൃഥിവീം ഇമാം
ദൈവേന വിധിനാ യുക്താഃ ശാസ്ത്രോക്തൈശ് ച വിരൂപഭൈഃ

30 ഭവേത് തു മതിഭേദോ മേ ഗാത്രവൈരൂപ്യതാം പ്രതി
 പ്രമാണാത് പരിഹീനസ് തു ഭവേദ് ഇതി ഹി മേ മതിഃ
 31 വയഃപ്രമാണം തത്തുല്യം രൂപേണ തു വിപര്യയഃ
 നലം സർവഗുണൈർ യുക്തം മന്യേ ബാഹുകം അന്തതഃ
 32 ഏവം വിചാര്യ ബഹുശോ വാർഷ്ണേയഃ പര്യചിന്തയത്
 ഹൃദയേന മഹാരാജ പുണ്യശ്ലോകസ്യ സാരമിഃ
 33 ഋതുപർണസ് തു രാജേന്ദ്ര ബാഹുകസ്യ ഹയജ്ഞതാം
 ചിന്തയൻ മുദ്ദദേ രാജാ സഹവാർഷ്ണേയസാരമിഃ
 34 ബലം വീര്യം തഥോത്സാഹം ഹയസംഗ്രഹണം ച തത്
 പരം യതം ച സന്ദ്രേക്ഷ്യ പരാം മുദം അവാപ ഹ

അധ്യായം 70

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

സ നദീഃ പർവതാംശ് ചൈവ വനാനി ച സരാംസി ച

അചിരേണാതിചക്രാമ ഖൈരഃ ഖേ ചരന് ഇവ

2 തഥാ പ്രയാതേ തു രഥേ തദാ ഭാംഗസ്വരീർ നൃപഃ

ഉത്തരീയം അഥാപശ്യദ് ഭൃഷ്ടം പരപുരഞ്ജയഃ

3 തതഃ സ ത്വരമാണസ് തു പഭേ നിപതിതേ തദാ

ഗ്രഹീഷ്യാമീതി തം രാജാ നലം ആഹ മഹാമനാഃ

4 നിഗ്രഹ്ണീഷ്യ മഹാബുദ്ധേ ഹയാൻ ഏതാൻ മഹാജവാൻ

വാർഷ്ണേയോ യാവദ് ഏതം മേ പടം ആനയതാം ഇതി

5 നലസ് തം പ്രത്യുവാചാഥ ദൂരേ ഭൃഷ്ടഃ പടസ് തവ

യോജനം സമതിക്രാന്തോ ന സ ശക്യസ് ത്വയാ പുനഃ

6 ഏവം ഉക്തേ നലേനാഥ തദാ ഭാംഗസ്വരീർ നൃപഃ

ആസസാദ വനേ രാജൻ ഫലവന്തം ബിഭീതകം

7 തം ദൃഷ്ട്വാ ബാഹുകം രാജാ ത്വരമാണോ ിദ്യഭാഷത

മമാപി സൂത പശ്യ ത്വം സംഖ്യാനേ പരമം ബലം

8 സർവഃ സർവം ന ജാനാതി സർവജ്ഞോ നാസ്തി കശ് ചന

നൈകത്ര പരിനിഷ്യാസ്തി ജ്ഞാനസ്യ പുരുഷേ ക്വ ചിത്

9 വൃക്ഷേ ിസ്തീൻ യാനി പർണാനി ഫലാന്യ് അപി ച ബാഹുക

പതിതാനി ച യാന്യ് അത്ര തന്ത്രൈകം അധികം ശതം

ഏകപത്രാധികം പത്രം ഫലം ഏകം ച ബാഹുക

10 പഞ്ച കോട്യോ ിഥ പത്രാണാം ദ്വയോർ അപി ച ശാഖയോഃ

പ്രചിനഹ്യ് അസ്യ ശാഖേ ദ്വേ യാശ് ചാപ്യ് അന്യാഃ പ്രശാഖികാഃ

ആദ്യാം ഫലസഹസ്രേ ദ്വേ പഞ്ചോനം ശതം ഏവ ച

11 തതോ രഥാദ് അവപ്സത്യ രാജാനം ബാഹുകോ ിബ്രവീത്

പരോക്ഷം ഇവ മേ രാജൻ കത്ഥസേ ശത്രുകർശന

12 അഥ തേ ഗണിതേ രാജൻ വിദ്യതേ ന പരോക്ഷതാ

പ്രത്യക്ഷം തേ മഹാരാജ ഗണയിഷ്യേ ബിഭീതകം

13 അഹം ഹി നാഭിജാനാമി ഭവേദ് ഏവം ന വേതി ച

സംഖ്യാസ്യാമി ഫലാന്യ് അസ്യ പശ്യതസ് തേ നരാധിപ

മുഹൂർത്തം ഇവ വാർഷ്ണേയോ രശ്മീൻ യച്ഛതു വാജിനാം

14 തം അബ്രവീൻ നൃപഃ സൂതം നായം കാലോ വിലംബിതം

ബാഹുകസ് ത് അബ്രവീദ് ഏനം പരം യതം സമാസമിതഃ

15 പ്രതീക്ഷസ്വ മുഹൂർത്തം ത്വം അഥ വാ ത്വരതേ ഭവാനർ
 ഏഷ യാതി ശിവഃ പന്ഥാ യാഹി വാർഷ്ണേയസാരഥിഃ
 16 അബ്രവീദ് ജതുപർണസ് തം സാന്ത്വയൻ കരുനന്ദന
 ത്വം ഏവ യത്താ നാന്യോ ിസ്ത്രി പൃഥിവ്യാം അപി ബാഹുക
 17 ത്വത്കൃതേ യാതും ഇച്ഛാമി വിദർഭാൻ ഹയകോവിദ
 ശരണം ത്വാം പ്രപന്നോ ിസ്ത്രി ന വിഹ്ലം കർതും അർഹസി
 18 കാമം ച തേ കരിഷ്യാമി യൻ മാം വക്ഷ്യസി ബാഹുക
 വിദർഭാൻ യദി യാത്യാദ്യ സൂര്യം ദർശയിതാസി മേ
 19 അഥാബ്രവീദ് ബാഹുകസ് തം സംഖ്യായേമം ബിഭീതകം
 തതോ വിദർഭാൻ യാസ്യാമി കുരുഷ്വേദം വചോ മമ
 20 അകാമ ഇവ തം രാജാ ഗണയസ്വേത്യ് ഉവാച ഹ
 സോ ിവതീര്യ റഥാത് തുർണം ശാതയാം ആസ തം ദ്രുമം
 21 തതഃ സ വിസ്മയാവിഷ്ടോ രാജാനം ഇദം അബ്രവീത്
 ഗണയിത്വാ യഥോക്താനി താവന്ത്യ് ഏവ ഫലാനി ച
 22 അത്യദ്ഭുതം ഇദം രാജൻ ദൃഷ്ട്വവാൻ അസ്മി തേ ബലം
 ശ്രോതും ഇച്ഛാമി താം വിദ്യാം യഥൈതജ്ജ്ഞായതേ നൃപ
 23 തം ഉവാച തതോ രാജാ ത്വരിതോ ഗമനേ തദാ
 വിദ്ധ്യ് അക്ഷഹൃദയജ്ഞം മാം സംഖ്യാനേ ച വിശാരദം
 24 ബാഹുകസ് തം ഉവാചഥ ദേഹി വിദ്യാം ഇമാം മമ
 മത്തോ ിപി ചാശ്വഹൃദയം ഗൃഹാണ പുരുഷർഷഭ
 25 ജതുപർണസ് തതോ രാജാ ബാഹുകം കാര്യഗൗരവാത്
 ഹയജ്ഞാനസ്യ ലോഭാച് ച തഥേത്യ് ഏവാബ്രവീദ് വചഃ
 26 യഥേഷ്ടം ത്വാം ഗൃഹാണേദം അക്ഷാണാം ഹൃദയം പരം
 നിക്ഷേപോ മേ ിശ്വഹൃദയം ത്വയി തിഷ്ഠതു ബാഹുക
 ഏവം ഉക്ത്വാ ദദൗ വിദ്യാം ജതുപർണോ നലായ വൈ
 27 തസ്യാക്ഷഹൃദയജ്ഞസ്യ ശരീരാൻ നിഃസൃതഃ കലിഃ
 കർകോടകവിഷം തീക്ണ്ണം മുഖാത് സതതം ഉദ്ദമൻ
 28 കലേസ് തസ്യ തദാർതസ്യ ശാപാഗ്നിഃ സ വിനിഃസൃതഃ
 സ തേന കർശിതോ രാജാ ദീർഘകാലം അനാത്മവാൻ
 29 തതോ വിഷവിമുക്താത്മാ സ്വരൂപം അകരോത് കലിഃ
 തം ശബ്ദം ഐച്ഛത് കപിതോ നിഷധാധിപതിർ നലഃ
 30 തം ഉവാച കലീർ ഭീതോ വേപമാനഃ കൃതാഞ്ജലിഃ
 കോപം സംയച്ഛ നൃപതേ കീർതിം ദാസ്യാമി തേ പരാം

31 ഇന്ദ്രസേനസ്യ ജനനീ കപിതാ മാശപത് പുരാ
 യദാ ത്വയാ പരിത്യക്താ തതോ ിഹം ഭൃശപീഡിതഃ
 32 അവസം ത്വയി രാജേന്ദ്ര സുദുഃഖം അപരാജിത
 വിഷേണ നാഗരാജസ്യ ദഹ്യമാനോ ദിവാനിശം
 33 യേ ച ത്യാം മനജാ ലോകേ കീർത്തിഷ്യന്ത്യ് അതന്ദ്രിതാഃ
 മത്പ്രസൂതം ഭയം തേഷാം ന കദാ ചിദ് ഭവിഷ്യതി
 34 ഏവം ഉക്തോ നലോ രാജാ ന്യയച്ഛ്വത് കോപം ആത്മനഃ
 തതോ ഭീതഃ കലിഃ ക്ഷിപ്രം പ്രവിവേശ ബിഭീതകം
 കലിസ് ത്വ് അന്യേന നാദൃശ്യത് കഥയൻ നൈഷധേന വൈ
 35 തതോ ഗതജ്യരോ രാജാ നൈഷധഃ പരവീരഹാ
 സന്ദ്രനഷ്ടേ കലൗ രാജൻ സംഖ്യായാഥ ഫലാന്യ് ഉത
 36 മുദാ പരമയാ യുക്തസ് തേജസാ ച പരേണ ഹ
 രഥം ആരുഹ്യ തേജസീ പ്രയയൗ ജവനൈർ ഹയൈഃ
 ബിഭീതകശ് ചാപ്രശഷ്ടഃ സംവൃത്തഃ കലിസംശ്രുയാത്
 37 ഹയോത്തമാൻ ഉത്പതതോ ദ്വിജാൻ ഇവ പുനഃ പുനഃ
 നലഃ സഞ്ചോദയാം ആസ പ്രഹൃഷ്ടേനാന്തരാത്മനാ
 38 വിദർഭാഭീമുഖോ രാജാ പ്രയയൗ സ മഹാമനാഃ
 നലേ തു സമതിക്രാന്തേ കലിർ അപ്യ് അഗമദ് ഗൃഹാൻ
 39 തതോ ഗതജ്യരോ രാജാ നലോ ിഭൂത് പൃഥിവിപതേ
 വിമുക്തഃ കലിനാ രാജൻ രൂപമാത്രവിയോജിതഃ

അധ്യായം 71

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

തതോ വിദർഭാൻ സമ്പ്രാപ്തം സായാഹ്നേ സത്യവിക്രമം

ഋതുപർണം ജനാ രാജേണ ഭീമായ പ്രത്യവേദയൻ

2 സ ഭീമവചനാദ് രാജാ കണ്ധിനം പ്രാവിശത് പുരം

നാദയൻ രഥഘോഷേണ സർവാഃ സോപദിശോ ദശ

3 തതസ് തം രഥനിർഘോഷം നലാശ്വാസ് തത്ര ശുശ്രൂവുഃ

ശ്രുത്വാ ച സമഹൃഷ്യന്ത പുരേവ നലസംനിധൗ

4 ദമയന്തീ ച ശുശ്രൂവ രഥഘോഷം നലസ്യ തം

യഥാ മേഘസ്യ നദതോ ഗംഭീരം ജലദാഗമേ

5 നലേന സംഗൃഹീതേഷു പുരേവ നലവാജിഷു

സദൃശം രഥനിർഘോഷം മേനേ ദൈമീ തഥാ ഹയാഃ

6 പ്രാസാദസ്ഥാശ് ച ശിഖിനഃ ശാലാസ്ഥാശ് ചൈവ വാരണാഃ

ഹയാശ് ച ശുശ്രൂവുസ് തത്ര രഥഘോഷം മഹീപതേഃ

7 തേ ശ്രുത്വാ രഥനിർഘോഷം വാരണാഃ ശിഖിനസ് തഥാ

പ്രണേദൂർ ഉന്മൂഖാ രാജൻ മേഘോദയം ഇവേക്ഷ്യ ഹ

8 ദമയന്ത്യ് ഉവാച

യഥാസൗ രഥനിർഘോഷഃ പുരയന് ഇവ മേദിനീം

മമ ഹ്യാദയതേ ചേതോ നല ഏഷ മഹീപതിഃ

9 അദ്യ ചന്ദ്രാവേക്രതം തം ന പശ്യാമി നലം യദി

അസംഖ്യേയമുണം വീരം വിനശിഷ്യാമ്യ് അസംശയം

10 യദി വൈ തസ്യ വീരസ്യ ബാഹുവേർ നാദ്യാഹം അന്തരം

പ്രവിശാമി സുഖസ്തർശം വിനശിഷ്യാമ്യ് അസംശയം

11 യദി മാം മേഘനിർഘോഷോ നോപഗച്ഛതി നൈഷധഃ

അദ്യ ചാമീകരപ്രഖ്യോ വിനശിഷ്യാമ്യ് അസംശയം

12 യദി മാം സിംഹവിക്രാന്തോ മത്തവാരണവാരണഃ

നാഭിഗച്ഛതി രാജേന്ദ്രോ വിനശിഷ്യാമ്യ് അസംശയം

13 ന സ്മരാമ്യ് അന്തരം കിം ചിൻ ന സ്മരാമ്യ് അനപാകൃതം

ന ച പര്യുഷിതം വാക്യം സ്വൈരേഷ് അപി മഹാത്മനഃ

14 പ്രഭുഃ ക്ഷമാവാൻ വീരശ് ച മൃദൂർ ദാന്തോ ജിതേന്ദ്രിയഃ

രഹോഽനീചാനവർതീ ച ക്ലീബവൻ മമ നൈഷധഃ

15 ഗുണാംസ് തസ്യ സ്മരന്ത്യാ മേ തത്പരായാ ദിവാനിശം

ഏദയം ദീര്യത ഇദം ശോകാത് പ്രിയവിനാകൃതം

16 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ഏവം വിലപമാനാ സാ നഷ്ടസഞ്ജ്ഞൈവ ഭാരത

ആരുരോഹ മഹദ് വേശ്മ പുണ്യശ്ലോകദിദൃഷ്ടയാ

17 തതോ മധ്യമകക്ഷായാം ദദർശ രഥം ആസ്ഥിതം

ഋതുപർണം മഹീപാലം സഹവാർഷ്ണേയബാഹുകം

18 തതോ ഫവതീര്യ വാർഷ്ണേയോ ബാഹുകശ് ച രഥോത്തമാത്

ഹയാംസ് താൻ അവമുച്യഥ സ്ഥാപയാം ആസതു രഥം

19 സോ ഫവതീര്യ രഥോപസ്ഥാദ് ഋതുപർണോ നരാധിപഃ

ഉപതന്വേ മഹാരാജ ഭീമം ഭീമപരാക്രമം

20 തം ഭീമഃ പ്രതിജഗ്രാഹ പുജയാ പരയാ തതഃ

അകസ്മാത് സഹസാ പ്രാപ്തം സ്ത്രീമന്ത്രം ന സ്മ വിന്ദതി

21 കിം കാര്യം സ്വാഗതം തേ ഫസ്മ രാജ്ഞാ പുഷ്പശ് ച ഭാരത

നാഭിജ്ജ്ഞേ സ നൃപതിർ ദുഹിത്രരഥേ സമാഗതം

22 ഋതുപർണോ ഫപി രാജാ സ ധീമാൻ സത്യപരാക്രമഃ

രാജാനം രാജപുത്രം വാ ന സ്മ പശ്യതി കം ചന

നൈവ സ്വയംവരകഥാം ന ച വിപ്രസമാഗമം

23 തതോ വിഗണയൻ രാജാ മനസാ കോസലാധിപഃ

ആഗതോ ഫസ്മിത്യ് ഉവാചൈനം ഭവന്തം അഭിവാദകഃ

24 രാജാപി ച സ്മയൻ ഭീമോ മനസാഭിവിചിന്തയത്

അധികം യോജനശതം തസ്യാഗമനകാരണം

25 ഗ്രാമാൻ ബഹുൻ അതിക്രമ്യ നാധൃഗച്ഛദ് യഥാത്ഥം

അൽപകാര്യം വിനിർഭിഷ്ടം തസ്യാഗമനകാരണം

26 നൈതദ് ഏവം സ നൃപതിസ് തം സത്കൃത്യ വ്യസർജയത്

വിശ്രാമ്യതാം ഇതി വദൻ ക്ലാന്തോ ഫസീതി പുനഃ പുനഃ

27 സ സത്കൃതഃ പ്രഹൃഷ്ടാത്മാ പ്രീതഃ പ്രീതേന പാർഥിവഃ

രാജപ്രേഷ്യർ അനഗതോ ദിഷ്ടം വേശ്മ സമാവിശത്

28 ഋതുപർണേ ഗതേ രാജൻ വാർഷ്ണേയസഹിതേ നൃപേ

ബാഹുകോ രഥം ആസ്ഥായ രഥശാലാം ഉപാഗമത്

29 സ മോചയിത്യാ താൻ അശ്വാൻ പരിചാര്യ ച ശാസ്ത്രതഃ

സ്വയം ചൈതാൻ സമാശ്വാസ്യ രഥോപസ്ഥ ഉപാവിശത്

30 ദമയന്തീ തു ശോകാർതാ ദൃഷ്ട്വാ ഭാംഗസ്വരീം നൃപം

സ്മൃതപുത്രം ച വാർഷ്ണേയം ബാഹുകം ച തഥാവിധം

31 ചിന്തയാം ആസ വൈദർഭി ക്വസൈശ്ച രഥനിസ്വനഃ

നലന്യേവ മഹാൻ ആസീൻ ന ച പശ്യാമി നൈഷധം
 32 വാർഷ്ണയേന ഭവേൻ നൂനം വിദ്യാ സൈവോപശിക്ഷിതാ
 തേനാസ്യ രഥനിർഘോഷോ നലന്യേവ മഹാൻ അഭൂത്
 33 ആഹോ സിദ് ജതുപർണോ ിപി യഥാ രാജാ നലസ് തഥാ
 തതോ ിയം രഥനിർഘോഷോ നൈഷധന്യേവ ലക്ഷ്യതേ
 34 ഏവം വിതർകയിത്യാ തു ദമയന്തീ വിശാം പതേ
 ദൃതീം പ്രസ്ഥാപയാം ആസ നൈഷധാന്വേഷണേ നൃപ

അധ്യായം 72

1 ദമയന്ത്യ ഉവാച

ഗച്ഛ കേശിനി ജാനീഹി ക ഏഷ രഥവാഹകഃ
ഉപവിഷ്യാ രഥോപസേമ വികൃതോ ഹ്രസ്വബാഹുകഃ

2 അഭ്യേത്യ കശലം ഭദ്രേ മുദുപൂർവം സമാഹിതാ
പുച്ഛേഥാഃ പുരുഷം ഹ്യ ഏനം യഥാതത്ത്വം അനിന്ദിതേ

3 അത്ര മേ മഹതി ശങ്കാ ഭവേദ് ഏഷ നലോ നൃപഃ
തഥാ ച മേ മനസ്തുഷ്ടീർ ഹൃദയസ്യ ച നിർവൃതിഃ

4 ബ്രൂയാഗ് ചൈനം കഥാന്തേ ത്വം പർണാദവചനം യഥാ
പ്രതിവാക്യം ച സുശ്രോണി ബുധ്യേഥാസ് ത്വം അനിന്ദിതേ

5 ബൃഹദശ്വ ഉവാച
ഏവം സമാഹിതാ ഗത്യാ ദൂതി ബാഹുകം അബ്രവീത്
ദമയന്ത്യ അപി കല്യാണീ പ്രാസാദസമാന്വവൈക്ഷത

6 സ്വാഗതം തേ മനുഷ്യേഭ്യഃ കശലം തേ ബ്രവീമ്യ് അഹം
ദമയന്ത്യാ വചഃ സാധു നിബോധ പുരുഷർഷഭ

7 കദാ വൈ പ്രസമിതാ യൂയം കിമർഥം ഇഹ ചാഗതാഃ
തത് ത്വം ബ്രൂഹി യഥാന്യായം വൈദർഭീ ശ്രോതും ഇച്ഛതി

8 ബാഹുക ഉവാച
ശ്രുതഃ സ്വയംവരോ രാജന്താ കൗസല്യേന യശസിനാ
ദിതീയോ ദമയന്ത്യാ വൈ ശ്യാഭൃത ഇതി ഭാമിനി

9 ശ്രുത്വാ തം പ്രസമിതോ രാജാ ശതയോജനയായിഭിഃ
ഹയൈർ വാതജവൈർ മുഖ്യൈർ അഹം അസ്യ ച സാരഥിഃ

10 കേശിന്യ ഉവാച
അഥ യോ ിസൗ തൃതീയോ വഃ സ കൃതഃ കസ്യ വാ പുനഃ
ത്വം ച കസ്യ കഥം ചേദം ത്വയി കർമ്മ സമാഹിതം

11 ബാഹുക ഉവാച
പുണ്യശ്ലോകസ്യ വൈ സൂതോ വാർഷ്ണേയ ഇതി വിശ്രുതഃ
സ നലേ വിദൃതേ ഭദ്രേ ഭാംഗസ്വരീം ഉപസമിതഃ

12 അഹം അപ്യ് അശ്വകശലഃ സുദത്വേ ച സുനിഷ്ഠിതഃ
ഋതുപർണേന സാരഥ്യേ ഭോജനേ ച വൃതഃ സ്വയം

13 കേശിന്യ ഉവാച
അഥ ജാനാതി വാർഷ്ണേയഃ ക്വ ന രാജാ നലോ ഗതഃ
കഥം ചിത് ത്വയി വൈതേന കഥിതം സ്യാത് ഇ ബാഹുക

14 ബാഹുക ഉവാച

ഇഹൈവ പുത്രൗ നിക്ഷിപ്യ നലസ്യാശ്രുകേർമണഃ

ഗതസ് തതോ യഥാകാമം നൈഷ ജാനാതി നൈഷധം

15 ന ചാന്യഃ പുരുഷഃ കശ് ചിൻ നലം വേത്തി യശസിനി

ശൃഗൾ ചരതി ലോകേ fസ്തിൻ നഷ്ടരൂപോ മഹീപതിഃ

16 ആത്മൈവ ഹി നലം വേത്തി യാ ചാസ്യ തദനന്തരാ

ന ഹി വൈ താനി ലിംഗാനി നലം ശംസന്തി കർഹി ചിത്

17 കേശിന്യ് ഉവാച

യോ fസാവ് അയോധ്യാം പ്രഥമം ഗതവാൻ ബ്രാഹ്മണസ് തദാ

71 ഇമാനി നാരീവാക്യാനി കഥയാനഃ പുനഃ പുനഃ

18 ക്വ ന ത്വം കിതവ ചിത്ത്വാ വസ്ത്രാർധം പ്രസ്മിതോ മമ

ഉത്പജ്യ വിപിനേ സുപ്താം അനരക്താം പ്രിയാം പ്രിയ

19 സാ വൈ യഥാ സമാദിഷ്ടാ തത്രാന്യേ ത്വത്പ്രതീക്ഷിണി

ദഹ്യമാനാ ദിവാരത്രം വസ്ത്രാർധേനാഭിസംവൃതാ

20 തസ്യാ ഭദന്ത്യഃ സതതം തേന ദുഃഖേന പാർഥിവ

പ്രസാദം കുരു വൈ വീര പ്രതിവാക്യം പ്രയച്ഛ ച

21 തസ്യാസ് തത്പ്രിയം ആഖ്യാനം പ്രബ്രവീഹി മഹാമതേ

തദ് ഏവ വാക്യം വൈദർഭീ ശ്രോതും ഇച്ഛത്യ് അനിന്ദിതാ

22 ഏതച് ശ്രുത്വാ പ്രതിവചസ് തസ്യ ദത്തം ത്വയാ കില

യത് പുരാ തത് പുനസ് ത്വന്തോ വൈദർഭീ ശ്രോതും ഇച്ഛതി

23 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ഏവം ഉക്തസ്യ കേശിന്യാ നലസ്യ കുരുനന്ദന

ഏദയം വ്യഥിതം ചാസീദ് അശ്രുപൂർണേ ച ലോചനേ

24 സ നിഗൃഹ്യാത്മനോ ദുഃഖം ദഹ്യമാനോ മഹീപതിഃ

ബാഷ്പസന്ദിഗ്ധയാ വാചാ പുനർ ഏവേദം അബ്രവീത്

25 വൈഷമ്യം അപി സമ്പ്രാപ്താ ഗോപായന്തി കലസ്തീയഃ

ആത്മാനം ആത്മനാ സത്യോ ജിതസ്വർഗാ ന സംശയഃ

26 രഹിതാ ഭർതൃഭിശ് ചൈവ ന ക്രൂധ്യന്തി കദാ ചന

പ്രാണാംശ് ചാരിത്രകവചാ ധാരയന്തീഹ സത്സത്രിയഃ

27 പ്രാണയാത്രാം പരിപ്രേപ്തോഃ ശകുനൈർ ഹൃതവാസസഃ

ആധിഭിർ ദഹ്യമാനസ്യ ശ്യാമാ ന ക്രോദ്ധും അർഹതി

28 സത്കൃതാസത്കൃതാ വാപി പതിം ദൃഷ്ട്വാ തഥാഗതം

ദൃഷ്ട്വരാജ്യം ശ്രീയാ ഹീനം ക്ഷധിതം വ്യസനാപ്തം

29 ഏവം ബ്രുവാണസ് തദ് വാക്യം നലഃ പരമദുഃഖിതഃ
ന ബാഷ്പം അശകത് സോഽപ്യം പ്രരുരോദ ച ഭാരത
30 തതഃ സാ കേശിനീ ഗത്യാ ദമയന്ത്യൈ ന്യവേദയത്
തത് സർവം കഥിതം ചൈവ വികാരം ചൈവ തസ്യ തം

അധ്യായം 73

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

ദമയന്തി തു തച് ശ്രുത്വാ ഭൃശം ശോകപരായണാ
 ശങ്കമാനാ നലം തം വൈ കേശിനീം ഇദം അബ്രുവിത്
 2 ഗച്ഛ കേശിനി ഭൃയസ് ത്വം പരീക്ഷാം കരു ബാഹുകേ
 ആബ്രുവാണാ സമീപസ്ഥാ ചരിതാന്ത് അസ്യ ലക്ഷയ
 3 യദാ ച കിം ചിത് കര്യാത് സ കാരണം തത്ര ഭാമിനി
 തത്ര സഞ്ചേഷ്ടമാനസ്യ സംലക്ഷ്യം തേ വിചേഷ്ടിതം
 4 ന ചാസ്യ പ്രതിബന്ധേന ദേയോ ിശിർ അപി ഭാമിനി
 യാചതേ ന ജലം ദേയം സമ്യഗ് ആത്മമാണയാ
 5 ഏതത് സർവം സമീക്ഷ്യ ത്വം ചരിതം മേ നിവേദയ
 യച് ചാന്യദ് അപി പശ്യേഥാസ് തച് ചാഖ്യേയം ത്വയാ മമ
 6 ദമയന്ത്യൈവം ഉക്താ സാ ജഗാമാമാശ്രു കേശിനി
 നിശാമ്യ ച ഹയജ്ഞസ്യ ലിംഗാനി പുനർ ആഗമത്
 7 സാ തത് സർവം യഥാവൃത്തം ദമയന്ത്യേ ന്യവേദയത്
 നിമിത്തം യത് തദാ ദൃഷ്ടം ബാഹുകേ ദിവ്യമാനന്ദം
 8 കേശിന്യ് ഉവാച

ദൃശം ശുചൃപചാരോ ിസൗ ന മയാ മാനന്ദഃ ക്വ ചിത്
 ദൃഷ്ടപൂർവഃ ശ്രുതോ വാപി ദമയന്തി തഥാവിധഃ
 9 ഹ്രസ്വം ആസാദ്യ സഞ്ചാരം നാസൗ വിനമതേ ക്വ ചിത്
 തം തു ദൃഷ്ട്വാ യഥാസംഗം ഉത്സർപതി യഥാസുഖം
 സങ്കടേ ിപ്യ് അസ്യ സുമഹദ് വിവരം ജായതേ ിധികം
 10 ജ്വലപർണസ്യ ചാർഥായ ഭോജനീയം അനേകശഃ
 പ്രേഷിതം തത്ര രാജ്ഞാ ച മാംസം സുബഹു പാശവം
 11 തസ്യ പ്രക്ഷാലനാർഥായ കംഭസ് തത്രോപകൽപിതഃ
 സ തേനാവേക്ഷിതഃ കംഭഃ പൂർണ ഏവാഭവത് തദാ
 12 തതഃ പ്രക്ഷാലനം കൃത്വാ സമധിശ്രിത്യ ബാഹുകഃ
 തൃണമുഷ്ടിം സമാദായ ആവിധൈനം സമാദധത്
 13 അഥ പ്രജ്വലിതസ് തത്ര സഹസാ ഹവ്യവാഹനഃ
 തദ് അദ്ഭുതതമം ദൃഷ്ട്വാ വിസ്മിതാഹം ഇഹാഗതാ
 14 അന്യച് ച തസ്മിൻ സുമഹദ് ആശ്ചര്യം ലക്ഷിതം മയാ
 യദ് അഗ്നിം അപി സംസൃശ്യ നൈവ ദഹ്യത്യ് അസൗ ശുഭേ
 15 ഛന്ദേന ചോദകം തസ്യ വഹത്യ് ആവർജിതം ദ്രുതം

അതീവ ചാന്യത് സുമഹദ് ആശ്ചര്യം ദൃഷ്ടവത് അഹം
 16 യത് സ പുഷ്പാഞ്യ ഉപാദായ ഹസ്താഭ്യാം മൃദേ ശന്നൈഃ
 മൃദ്യമാനാനി പാണിഭ്യാം തേന പുഷ്പാണി താന്യ് അഥ
 17 ഭൂവ ഏവ സുഗന്ധിനി ഹൃഷിതാനി ഭവന്തി ച
 ഏതാന്യ് അദ്ഭുതകൽപാനി ദൃഷ്ട്വാഹം ഭൂതം ആഗതാ
 18 ബൃഹദശ്വ ഉവാച
 ദമയന്തി തു തച് ശ്രുത്വാ പുണ്യശ്ലോകസ്യ ചേഷ്ടിതം
 അമന്യത നലം പ്രാപ്തം കർമ്മചേഷ്ടാഭിസുചിതം
 19 സാ ശങ്കമാനാ ഭർതാരം നലം ബാഹുകരൂപിണം
 കേശിനീം ശ്ലക്ഷ്ണയാ വാചാ അദതീ പുനർ അബ്രവിത്
 20 പുനർ ഗച്ഛ പ്രമത്തസ്യ ബാഹുകന്യോപസംസ്കൃതം
 മഹാനസാച് ഛൃതം മാംസം സമാദായൈഹി ഭാമിനി
 21 സാ ഗത്വാ ബാഹുകേ വ്യഗ്രേ തൻ മാംസം അപകൃഷ്യ ച
 അത്യുഷ്ണം ഏവ ത്വരിതാ തത്ക്ഷണം പ്രിയകാരിണീ
 ദമയന്ത്യേ തതഃ പ്രാദാത് കേശിനീ കരുനന്ദന
 22 സോചിതാ നലസിദ്ധസ്യ മാംസസ്യ ബഹുശഃ പുരാ
 പ്രാശ്യ മത്വാ നലം സുദം പ്രാക്രോശദ് ഭൃശദഃഖിതാ
 23 വൈക്ലവ്യം ച പരം ഗത്വാ പ്രക്ഷാല്യ ച മുഖം തതഃ
 മീഥുനം പ്രേഷയാം ആസ കേശിന്യാ സഹ ഭാരത
 24 ഇന്ദ്രസേനാം സഹ ഭ്രാത്രാ സമഭിജ്ഞായ ബാഹുകഃ
 അഭിദ്രത്യ തതോ രാജപരിഷ്വജ്യാങ്കം ആനയത്
 25 ബാഹുകസ് തു സമാസാദ്യ സുതൗ സുരസുതോപമൗ
 ഭൃശം ദഃഖപരീതാത്മാ സസ്വരം പ്രരുദോദ ഹ
 26 നൈഷധോ ദർശയിത്വാ തു വികാരം അസക്തത് തദാ
 ഉത്സ്യജ്യ സഹസാ പുത്രൗ കേശിനീം ഇദം അബ്രവിത്
 27 ഇദം സുസദൃശം ഭദ്രേ മീഥുനം മമ പുത്രയോഃ
 തതോ ദൃഷ്ട്വേവ സഹസാ ബാഷ്പം ഉത്സൃതവാൻ അഹം
 28 ബഹുശഃ സമ്പതന്തിം ത്വാം ജനഃ ശങ്കേത ദോഷതഃ
 വയം ച ദേശാതിഥയോ ഗച്ഛ ഭദ്രേ നമോ fസു തേ

അധ്യായം 74

1 ബൃഹദശ്വ ഉവാച

സർവം വികാരം ദൃഷ്ട്വാ തു പുണ്യശ്ലോകസ്യ ധീമതഃ

ആഗത്യ കേശിനീ ക്ഷിപ്രം ദമയന്ത്യേ ന്യവേദയത്

2 ദമയന്തി തതോ ഭൂയഃ പ്രേഷയാം ആസ കേശിനീം

മാതുഃ സകാശം ദുഃഖാർതാ നലഗ്നാസമുത്സുകാ

3 പരീക്ഷിതോ മേ ബഹുശോ ബാഹുകോ നലഗ്നകയാ

രൂപേ മേ സംശയസ് ത് ഏകഃ സ്വയം ഇച്ഛാമി വേദിതും

4 സ വാ പ്രവേശ്യതാം മാതർ മാം വാനജ്ഞാതും അർഹസി

വിദിതം വാഥ വാജ്ഞാതം പിതൂർ മേ സംവിധീയതാം

5 ഏവം ഉക്താ തു വൈദർഭ്യോ സാ ദേവി ഭീമം അബ്രവീത്

ദുഹിതൂസ് തം അഭിപ്രായം അന്വജാനാച് ച പാർഥിവഃ

6 സാ വൈ പിത്രാഭ്യനുജ്ഞാതാ മാത്രാ ച ഭരതർഷഭ

നലം പ്രവേശയാം ആസ യത്ര തസ്യാ പ്രതിശ്രുയഃ

7 തം തു ദൃഷ്ട്വാ തഥായുക്തം ദമയന്തി നലം തദാ

തീവ്രശോകസമാവിഷ്ടാ ബഭ്രവ വരവർണിനി

8 തതഃ കാഷായവസനാ ജടിലാ മലപങ്കിനീ

ദമയന്തി മഹാരാജ ബാഹുകം വാക്യം അബ്രവീത്

9 ദൃഷ്ട്വപൂർവസ് ത്വയാ കശ് ചിദ് ധർമ്മജ്ഞോ നാമ ബാഹുക

സുപ്താം ഉത്സൃജ്യ വിപിനേ ഗതോ യഃ പുരുഷഃ സ്ത്രീയം

10 അനാഗസം പ്രിയാം ഭാര്യാം വിജനേ ശ്രമമോഹിതാം

അപഹായ തു കോ ഗച്ഛേത് പുണ്യശ്ലോകം ഋതേ നലം

11 കിം ന തസ്യ മയാ കാര്യം അപരാധം മഹീപതേഃ

യോ മാം ഉത്സൃജ്യ വിപിനേ ഗതവാൻ നിദ്രയാ ഹൃതാം

12 സാക്ഷാദ് ദേവാൻ അപാഹായ വൃതോ യഃ സ മയാ പുരാ

അനുവൃതാം സാഭികാമാം പുത്രിണീം തൃക്തവാൻ കഥം

13 അഗൗ പാണിഗൃഹീതാം ച ഹംസാനാം വചനേ സമിതാം

ഭരിഷ്യാമിതി സത്യം ച പ്രതിശ്രുത്യ ക്വ തദ് ഗതം

14 ദമയന്ത്യാ ബ്രവന്ത്യാസ് തു സർവം ഏതദ് അരിന്ദമ

ശോകജം വാരി നേത്രാഭ്യോം അസുഖം പ്രാസ്രവദ് ബഹു

15 അതീവ കൃഷ്ണതാരാഭ്യോം രക്താന്താഭ്യോം ജലം തു തത്

പരിസ്രവൻ നലോ ദൃഷ്ട്വാ ശോകാർത ഇദം അബ്രവീത്

16 മമ രാജ്യം പ്രനഷ്ടം യൻ നാഹം തത് കൃതവാൻ സ്വയം

കലിനാ തത് കൃതം ഭീരു യച് ച ത്യാം അഹം അത്യജം
 17 ത്വയാ തു ധർമ്മഭൃഷ്ടേഷു ശാപേനാഭിഹതഃ പുരാ
 വനസ്ഥയാ ദുഃഖിതയാ ശോചന്ത്യാ മാം വിവാസസം
 18 സ മച്ഛരീരേ ത്വച്ഛാപാദ് ദഹ്യമാനോ fവസത് കലിഃ
 ത്വച് ഛാപദഗ്ധഃ സതതം സോ fഗ്നാവ് ഇവ സമാഹിതഃ
 19 മമ ച വ്യവസായേന തപസാ ചൈവ നിർജിതഃ
 ദുഃഖസ്യാന്തേന ചാനേന ഭവിതവ്യം ഹി നൗ ശുഭേ
 20 വിമുച്യ മാം ഗതഃ പാപഃ സ തതോ fഹം ഇഹാഗതഃ
 ത്വദർഥം വിപുലശ്രോണി ന ഹി മേ fന്യത് പ്രയോജനം
 21 കഥം ന നാരി ഭർതാരം അനരക്തം അനഗ്രതം
 ഉത്സൃജ്യ വരയേദ് അന്യം യഥാ ത്വം ഭീരു കർഹി ചിത്
 22 ദൂതാശ് ചരന്തി പൃഥിവിം കൃത്സാം നൃപതിശാസനാത്
 ഭൈമീ കില സു ഭർതാരം ദ്വിതീയം വരയിഷ്യതി
 23 സ്വൈരവൃത്താ യഥാകാമം അനരൂപം ഇവാത്മനഃ
 ശ്രുതൈവ ചൈവം ത്വരിതോ ഭാംഗസ്വരിർ ഉപസ്ഥിതഃ
 24 ദമയന്തി തു തച് ശ്രുത്വാ നലസ്യ പരിദേവിതം
 പ്രാഞ്ജലിർ വേപമാനാ ച ഭീതാ വചനം അബ്രവീത്

അധ്യായം 75

1 ദമയന്ത്യ ഉവാച

ന മാം അർഹസി കല്യാണ പാപേന പരിശങ്കിതം

മയാ ഹി ദേവാൻ ഉത്സൃജ്യ വൃതസ് ത്വം നിഷധാധിപ

2 തവാഭിഗമനാർഥം തു സർവതോ ബ്രാഹ്മണാ ഗതാഃ

വാക്യാനി മമ ഗാമാഭിർ ഗായമാനാ ദിശോ ദശ

3 തതസ് ത്വം ബ്രാഹ്മണോ വിദ്വാൻ പർണാദോ നമ പാർഥിവ

അഭ്യഗച്ഛത് കോസലായാം ജതുപർണനിവേശേന

4 തേന വാക്യേ ഹൃതേ സമ്യക് പ്രതിവാക്യേ തഥാഹൃതേ

ഉപായോ ിയം മയാ ദൃഷ്ടോ നൈഷധാനയനേ തവ

5 ത്വം ജതേ ന ഹി ലോകേ ിന്യ ഏകാഹ്നാ പൃഥിവിപതേ

സമർഥോ യോജനശതം ഗതും അശ്വൈർ നരാധിപ

6 തഥാ ചേമൗ മഹീപാല ഭജേ ിഹം ചരണൗ തവ

യഥാ നാസതക്രതം കിം ചിൻ മനസാപി ചരാമ്യ് അഹം

7 അയം ചരതി ലോകേ ിന്ധീൻ ഭൂതസാക്ഷീ സദാഗതിഃ

ഏഷ മുഞ്ചതു മേ പ്രാണാൻ യദി പാപം ചരാമ്യ് അഹം

8 തഥാ ചരതി തിഥാശ്രൂഃ പരേണ ഭൂവനം സദാ

സ വിമുഞ്ചതു മേ പ്രാണാൻ യദി പാപം ചരാമ്യ് അഹം

9 ചന്ദ്രമാഃ സർവഭൂതാനാം അന്തശ് ചരതി സാക്ഷിവത്

സ വിമുഞ്ചതു മേ പ്രാണാൻ യദി പാപം ചരാമ്യ് അഹം

10 ഏതേ ദേവാസ് ത്രയഃ കൃത്സും ത്രൈലോക്യം ധാരയന്തി വൈ

വിബ്രുവന്തു യഥാസത്യം ഏതേ വാദ്യ ത്യജന്തു മാം

11 ഏവം ഉക്തേ തതോ വായുർ അന്തരിക്ഷാദ് അഭാഷത

നൈഷാ കൃതവതീ പാപം നലം സത്യം ബ്രവീമി തേ

12 രാജഞ് ശീലനിധിഃ സ്തീതോ ദമയന്ത്യാ സുരക്ഷിതഃ

സാക്ഷിണോ രക്ഷിണശ് ചാസ്യോ വയം ത്രീൻ പരിവത്സരാൻ

13 ഉപായോ വിഹിതശ് ചായം ത്വദർഥം അതുലോ ിനയാ

ന ഹ്യ് ഏകാഹ്നാ ശതം ഗന്താ ത്വദൃതേ ിന്യഃ പൃഥാൻ ഇഹ

14 ഉപപന്നാ ത്വയാ ദൈമി ത്വം ച ദൈമ്യോ മഹീപതേ

നാന്ര ശങ്കാ ത്വയാ കാര്യാ സംഗച്ഛ സഹ ഭാര്യയാ

15 തഥാ ബ്രുവതി വായൗ തു പുഷ്പവൃഷ്ടിഃ പപാത ഹ

ദേവദന്ദുഭയോ നേദുർ വവൗ ച പവനഃ ശിവഃ

16 തദ് അദ്ഭുതതമം ദൃഷ്ട്വാ നലോ രാജാഥ ഭാരത

ദമയന്ത്യാം വിശങ്കാം താം വ്യപാകർഷദ് അരിന്ദമ
 17 തതസ് തദ് വസ്ത്രം അരജഃ പ്രാവൃണോദ് വസുധാധിപഃ
 സംസൃത്യ നാഗരാജാനം തതോ ലേഭേ വപുഃ സ്വകം
 18 സ്വരൂപിണം തു ഭർതാരം ദൃഷ്ട്വാ ഭീമസുതാ തദാ
 പ്രാക്രോശദ് ഉച്ചൈർ ആലിംഗ്യ പുണ്യശ്ലോകം അനിന്ദിതാ
 19 ദൈമീം അപി നലോ രാജാ ഭ്രാജമാനോ യഥാ പുരാ
 സസ്വജേ സ്വസുതൗ ചാപി യഥാവത് പ്രത്യന്ദത
 20 തതഃ സ്വോരസി വിന്യസ്യ വക്ത്രം തസ്യ ശുഭാനനാ
 പരീതാ തേന ദുഃഖേന നിശശ്യാസായതേക്ഷണാ
 21 തമൈവ മലദിഗ്ധാംഗീ പരിഷ്വജ്യ ശുചിസ്മിതാ
 സുചിരം പുരുഷവ്യാലോ തസ്മൗ സാശ്രുപരിപ്ലതാ
 22 തതഃ സർവം യഥാവൃത്തം ദമയന്ത്യാ നലസ്യ ച
 ഭീമായാകഥയത് പ്രിത്യാ വൈദർഭ്യോ ജനനീ നൃപ
 23 തതോ fബ്രവീൻ മഹാരാജഃ കൃതശൗചം അഹം നലം
 ദമയന്ത്യാ സഹോപേതം കാല്യാം ദൃഷ്ട്വാ സുഖോഷിതം
 24 തതസ് തൗ സഹിതൗ രാത്രിം കഥയന്തൗ പുരാതനം
 വനേ വിചരിതം സർവം ഊഷതൂർ മുദിതൗ നൃപ
 25 സ ചതുർഥേ തതോ വർഷേ സംഗമ്യ സഹ ഭാര്യയാ
 സർവകാമൈഃ സുസിദ്ധാർഥോ ലബ്ധ്വാൻ പരമാം മുദം
 26 ദമയന്ത്യ് അപി ഭർതാരം അവാപ്യാപ്യായിതാ ഭൃശം
 അർധസഞ്ചാതസന്ധ്യേവ തോയം പ്രാപ്യ വസുന്ധരാ
 27 സൈവം സമേത്യ വ്യപനീതതന്ത്രീഃ ശാന്തജ്വരാ ഹർഷവിവൃദ്ധസത്താ
 രരാജ ദൈമീ സമവാപ്ലകാമാഃ ശീതാംശൂനാ രാത്രിർ ഇവോദിതേന
 XX

പ്രസാധകർ

സാജിഭക്തം

